

บทที่ 2

ความเป็นมาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ในผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็ก

ในปัจจุบันประเทศที่พัฒนาแล้วต่างให้ความสำคัญและยอมรับหลักสากลในการให้ความคุ้มครองสิทธิของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองให้ปลอดภัยอันเป็นสิทธิประเภทหนึ่ง que เด็กทุกคนจะต้องได้รับจากรัฐ¹ ซึ่งสิ่งที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุดอย่างหนึ่งก็คือ “ของเล่นเด็ก” ซึ่งเป็นสิ่งประดิษฐ์ที่มีความสำคัญต่อวิวัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ซึ่งประเทศที่พัฒนาแล้วไม่ว่าจะเป็นประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปหรือประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศออสเตรเลียต่างก็ได้กำหนดมาตรฐานความปลอดภัยในสินค้าที่เป็นของเล่นเด็กไว้เป็นการเฉพาะเพื่อเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยของเด็ก ดังนั้นในบทนี้ผู้วิจัยจะอธิบายถึงประวัติความเป็นมา แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการคุ้มครองสินค้าที่ไม่ปลอดภัย การกำหนดมาตรฐาน และการใช้คำสั่งทางปกครองของคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและแนวทางการเรียกคืนไว้ดังต่อไปนี้

2.1 ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็ก

“ของเล่นเด็ก” ถือว่าเป็นสิ่งที่ส่งผลต่อการเรียนรู้และพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก ดังนั้นจึงมีการเปรียบเทียบว่า “การเล่น” เปรียบเสมือนการทำงานของเด็ก และเมื่อสังคมได้เปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมไปสู่สังคมอุตสาหกรรม ของเล่นเด็กก็ได้มีการพัฒนาตามไปด้วย ซึ่งมีประวัติโดยย่อ ดังนี้²

¹ กระทรวงการต่างประเทศ. (2558). *อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child)*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.mfa.go.th/humanrights/images/stories/crct.pdf>. [2558, 13 กันยายน].

² ชิตพล หงศาลา. (2553). *ปัญหากฎหมายในการคุ้มครองผู้บริโภค: ศึกษากรณีความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจที่มีต่อผู้บริโภคในผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็ก*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 26.

2.1.1 ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กในประเทศไทย

การละเล่นของเด็กไทยมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน นับตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ก่อนประวัติศาสตร์แล้ว กล่าวคือ มนุษย์เอาดินเหนียวมาปั้นเป็นภาชนะ สิ่งของเครื่องใช้รวมถึงของเล่นต่าง ๆ ในอดีตของเล่นเด็กไม่ได้มีมากมายอย่างเช่นปัจจุบัน แต่มักเป็นสิ่งที่ผลิตขึ้นมาเอง ประยุกต์ดัดแปลงไปตามธรรมชาติแวดล้อม เช่น ม้าก้านกล้วย ดาบและปืนก้านกล้วย ปลาตะเพียนโบราณ หากเก็บที่ใช้ก้อนกรวด และอิฐ ที่ใช้เมล็ดมะขามหรือเมล็ดน้อยหน่ามาเล่น เองาช้าง เขาสัตว์มาแกะสลักเป็นตุ๊กตา เป็นต้น ในยุคต่อมาของเล่นเด็กมีลักษณะแข็งแรงทนทานมากขึ้นเนื่องจากมีมนุษย์รู้จักนำเอาโลหะ เช่น ตะกั่ว หรือสัมฤทธิ์ มาเป็นส่วนประกอบในของเล่นเด็กซึ่งมีหลักฐานปรากฏว่าในพิพิธภัณฑ์ของต่างประเทศมีของเล่นเด็กที่เก่าแก่ที่สุดมีอายุเกือบ 4,000 ปี³

2.1.2 ประวัติความเป็นมาเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กในต่างประเทศ

การเล่นของเด็กปรากฏมาตั้งแต่สมัยอียิปต์โบราณ มีการพบหลักฐานเพียงท่าทางและวิธีการเล่นที่สืบต่อกันมาเท่านั้น แต่ไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ต่อมาในสมัยกรีก เริ่มมีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร โดยปรากฏในมหากาพย์อีเลียด (ILLIAD) ของโฮเมอร์ และผลงานทางจิตรกรรม เช่น การแข่งม้า การชกมวย การเล่นมวยปล้ำ การยิงธนู เป็นต้น ซึ่งการเล่นดังกล่าวมีลักษณะเน้นไปที่การออกกำลังกาย เนื่องจากมีความเชื่อว่า ความสมบูรณ์ของร่างกายเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการมีชีวิตอยู่รอด ส่วนในประเทศแถบอเมริกาและยุโรปมีลักษณะการเล่นที่เป็นการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น การสร้างกระท่อม กองไฟ เป็นต้น⁴

2.1.3 ความหมายของคำว่า “ของเล่น” ตามกฎหมายไทย

ตามประกาศกระทรวงอุตสาหกรรมในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของเล่น ได้นิยามคำว่า “ของเล่น” หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีการออกแบบและทำให้เด็กเล่น ส่วนคำว่า “เด็ก” หมายถึง “ผู้ที่มีอายุไม่เกิน 14 ปี บริบูรณ์”⁵

นอกจากนี้ มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมนี้ยังครอบคลุมถึงของเล่นทุกประเภท รวมทั้งชิ้นส่วนและอุปกรณ์ที่ใช้ร่วมกับของเล่น แต่มีข้อยกเว้น⁶ ดังนี้

- 1) ราวประดับและเครื่องตกแต่งงานบันเทิงทั่วไป เช่น กระจาดสี แถบเงิน แถบทอง
- 2) จักรยาน 2 ล้อที่มีอานสูงเกิน 635 มิลลิเมตร
- 3) ลูกดอก (Darts) ง่ามยิง (Slingshots) หนังสติ๊ก (Catapults)

³ ชิตพล หงศาลา. อังแล้ว เริงอรุณที่ 2. หน้า 28-29.

⁴ ชิตพล หงศาลา. อังแล้ว เริงอรุณที่ 2. หน้า 26-27.

⁵ มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของเล่นเล่ม 1 ข้อกำหนดทั่วไป มอก. 685 เล่ม 1-2540. หน้า 1.

⁶ ประกาศกระทรวงอุตสาหกรรม ฉบับที่ 2280 (พ.ศ. 2540). ข้อ 2.

4) อุปกรณ์หรือเครื่องเล่นสนาม (Playground equipment) ที่ใช้เล่นครั้งละมากกว่า 2 คนขึ้นไป

5) ปืนยาวและปืนสั้นอัดลม (Air guns and air pistols)

6) ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่ไม่ใช่สำหรับเล่นแต่เพื่อการตกแต่งหรือสะสม

7) แบบจำลองย่อส่วน (Model kits) ที่ไม่ใช่สำหรับเล่น

8) อุปกรณ์กีฬา อุปกรณ์การพักผ่อน อุปกรณ์กรีฑา เครื่องดนตรีเครื่องเรือนยกเว้นของเล่นที่เป็นส่วนใดส่วนหนึ่งของอุปกรณ์หรือเลียนแบบข้างต้นที่ผลิตเพื่อใช้เล่นทั่วไปและเหมาะสมกับเด็ก

9) เครื่องบินจำลอง จรวดจำลอง เรือจำลอง และรถจำลองยกเว้นของเล่นที่เป็นส่วนใดส่วนใดของอุปกรณ์หรือเลียนแบบข้างต้นที่ผลิตเพื่อใช้เล่นทั่วไปและเหมาะสมกับเด็ก

10) ของสะสม (Collectible products) สำหรับนักสะสมผู้ใหญ่

11) อุปกรณ์สำหรับใช้น้ำลึกลงที่มีขนาดใหญ่พอที่จะรองรับเด็กได้ เช่น เรือแพ

12) ของเล่นในเชิงธุรกิจ (Professional Toys) ที่ติดตั้งตามสถานที่สาธารณะ เช่น ศูนย์การค้าต่าง ๆ

13) ตัวต่อภาพ (Puzzles) ที่มีจำนวนชิ้นมากกว่า 500 ชิ้น หรือไม่มีรูปภาพ

14) พลุ ประทัดและดอกไม้ไฟ

15) ผลิตภัณฑ์ที่ประกอบด้วยอุปกรณ์ที่ใช้ความร้อน เจตนาให้ใช้ภายใต้การดูแลของผู้ใหญ่ในลักษณะการสอน

16) ยานพาหนะที่ใช้เครื่องยนต์สันดาป (Vehicles with combustion engines)

17) ของเล่นที่ใช้เครื่องยนต์ไอน้ำ (Toy steam engines)

18) ของเล่นประเภทวิดีโอ (Video toys) ที่สามารถต่อกับจอภาพได้ ที่ทำงานด้วยแรงดันไฟฟ้าเกิน 24 โวลต์

19) หุ่นมายากลเล่น

20) ตู้อบไฟฟ้า เตาไรดไฟฟ้า หรืออุปกรณ์ใช้งานอื่น ๆ ที่ทำงานด้วยแรงดันไฟฟ้าเกิน 24 โวลต์

21) เครื่องประดับเลียนแบบอัญมณีสำหรับเด็ก (Fashion jewellery)

22) ชูชีพและอุปกรณ์อื่น ๆ สำหรับช่วยพยุงตัวในน้ำ

23) แวนตาว่ายน้ำ แวนตากันแดด และเครื่องป้องกันสันทนาการอื่น ๆ รวมถึงหมวกสำหรับใส่เวลาขี่จักรยานและเล่นสเกตบอร์ด

24) ของเล่นที่จับเคลื่อนในอากาศอย่างอิสระโดยใช้แถบยางยืดประเภทเดียวกับบั้งมยิง เช่น เครื่องบินและจรวด

25) ชุดทดลองเคมี (Chemistry sets)

2.1.4 อันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็ก

ผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กเป็นสิ่งที่ช่วยเสริมพัฒนาการของเด็ก โดยสามารถแบ่งได้ตามวัตถุประสงค์ของการเล่น เช่น ของเล่นเพื่อพัฒนากล้ามเนื้อ ของเล่นเพื่อการพัฒนาด้านสมอง เป็นต้น ซึ่งไม่จำเป็นต้องมีราคาแพง เพียงแต่ต้องมีความปลอดภัย เหมาะสมกับช่วงวัยของเด็ก และมีวัตถุประสงค์ชัดเจนในการกระตุ้นพัฒนาการเด็กด้านต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ของเล่นเด็กบางชนิดก็สามารถก่อให้เกิดอันตรายได้โดยอาจยกตัวอย่างผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กที่อาจก่อให้เกิดอันตรายเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) ผลิตภัณฑ์ของเล่นประเภทปืน

ผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กชนิดปืนมีหลายประเภท เช่น ปืนอัดลม ปืนลูกดอก เป็นต้น ซึ่งอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ดวงตา หากแรงกระสุนกระแทกที่ลูกตา จะทำให้เกิดเลือดออกในช่องลูกตา ซึ่งต้องรับการรักษาและหยุดเคลื่อนไหวในระยะแรก บางรายอาจทำให้เกิดต่อกระจกตามมาด้วย หรืออาจต้องเสียดวงตาไป ดังนั้นในประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีการออกมาตรฐานผลิตภัณฑ์ของเล่นที่เป็นลักษณะปืนที่ใช้ยิงโดยการกำหนดความแรงไว้ไม่ให้เกินมาตรฐานความปลอดภัยที่จะเป็นของเล่นได้⁷

2) ผลิตภัณฑ์ของเล่นประเภทมีลูกล้อ

เช่นรถหัดเดินสำหรับเด็กทารก จักรยานสามล้อ จักรยานมีล้อทรงตัว และรถเด็กสี่ล้อสองล้อเมื่อโตขึ้นอุปกรณ์อื่น ๆ เช่น รองเท้าลูกล้อ โรลเลอร์สเกต อินไลน์สเกต สเกตบอร์ด และสกูตเตอร์โรลเลอร์เบลค เป็นต้น ซึ่งหากมีการใช้ความเร็วสูงเกินไปอาจทำให้เกิดความเสียหายที่จะชนกับสิ่งกีดขวางหรือการตกจากที่สูงหรือการถูกลูกปืนพาหนะชน ส่งผลให้เกิดการบาดเจ็บที่ศีรษะและสมองซึ่งเป็นสาเหตุนำไปสู่การบาดเจ็บ พิการและเสียชีวิตได้⁸

3) ผลิตภัณฑ์ของเล่นประเภทที่ทำให้ขาดอากาศหายใจ

ผลิตภัณฑ์ของเล่นที่เป็นชิ้นเล็กหรือส่วนประกอบที่มีชิ้นส่วนเล็กกว่า 3.2*6 เซนติเมตร จะมีโอกาสทำให้สำลักและอุดตันทางเดินหายใจได้ โดยเฉพาะเด็กที่อายุน้อยกว่า 3 ขวบ ซึ่งผู้ปกครองมักซื้อตุ๊กตาพลาสติกตัวเล็ก ๆ ให้เช่น ไม้คดแดง อดตุ๊กตาเม่น เต้านินจา แม้กระทั่งแท่ง

⁷ หมอชาวบ้าน. (2548). *ของเล่น...อันตราย*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <https://www.doctor.or.th/article/detail/2048>. [2558, 12 กันยายน].

⁸ เรื่องเดียวกัน.

ลิปสติคของผู้หญิง ฯลฯ ซึ่งเด็กเล็กมักเอาเข้าปาก เคี้ยว ๆ อม ๆ และเป็นสาเหตุให้ติดคอ ติดหลอดลม และเป็นสาเหตุให้ขาดอากาศหายใจและเสียชีวิตได้⁹ อย่างไรก็ตามในส่วนของเด็กทารกเมื่ออายุได้ประมาณ 4 เดือน ก็จะเรียนรู้สิ่งแวดล้อมโดยใช้ปากเป็นหลัก ดังนั้นของเล่นที่มีความกว้างน้อยกว่า 3.71 เซนติเมตร จึงไม่ควรให้เด็กเล่นเพราะเด็กอาจหยิบเอาเข้าปากแล้วเกิดสำลัก จนทำให้เกิดการติดคอและอุดตันทางเดินหายใจส่งผลให้สมองขาดออกซิเจนอย่างกะทันหัน ซึ่งหากเกิน 4-5 นาที จะทำให้เกิดภาวะสมองตายและไม่มีทางรักษาให้หายเป็นปกติได้¹⁰

4) ผลกระทบของเล่นประเภทที่มีเสียงดัง

ผลกระทบของเล่นที่มีเสียงเวลากดหรือบีบ อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อช่องหูของเด็กได้ เนื่องจากช่องหูของเด็กยังมีขนาดเล็กและกำลังเจริญเติบโต โดยเฉพาะในเด็กเล็กอายุน้อยกว่า 5 ขวบยังมีความเสี่ยงสูง เพราะจะทำให้เสียงที่ผ่านเข้ามาสามารถเพิ่มขนาดได้สูงขึ้นไปอีก 30 เดซิเบล โดยเสียงที่ระดับ 58 เดซิเบลมีอันตรายเมื่อได้ยินติดต่อกันนานเกินกว่า ๘ ชั่วโมงเสียงที่ระดับ ๑๐๐ เดซิเบล หากได้ยินนานเกินกว่า 15 นาที โดยไม่มีสิ่งป้องกันจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อโสตประสาทได้สำหรับเสียงที่ดังเกินกว่า 130 เดซิเบลจะทำให้เกิดความเสียหายต่อโสตประสาทในเวลาเพียง 2 นาที¹¹

5) ผลกระทบของเล่นประเภทที่มีสารอันตราย

สารโลหะหนัก เช่น สารตะกั่ว สารพาทาเลต มักถูกใช้เป็นส่วนประกอบของสี สารเคลือบเงาและใช้เป็นวัสดุที่ผลิตของเล่น โดยสารดังกล่าวส่งผลต่อพัฒนาการด้านสมอง IQ มีพิษต่อผิวหนัง ทำลายระบบประสาท และกล้ามเนื้อซึ่งหากเด็กนำมือไปหยิบ จับ และนำเข้าปาก ก็จะทำให้สารตะกั่วหรือสารมีพิษอื่น ๆ สะสมในร่างกายโดยที่เด็กไม่รู้ตัวและอาจเกิดอาการชักและเสียชีวิตได้ในที่สุด¹²

6) ผลกระทบของเล่นประเภทที่สามารถระเบิดได้

ผลกระทบของเล่นที่ใช้อุปกรณ์ไฟฟ้าเป็นส่วนประกอบ เมื่อใช้เป็นเวลานาน อาจเกิดความร้อน จนเครื่องช็อต ไหม้ หรือระเบิดได้ เช่น รถบังคับ เครื่องบินบังคับ เป็นต้น

⁹ อติศักดิ์ ผลิตผลการพิมพ์. (2556). *หลากหลายอันตรายจากของเล่นเด็ก ที่ควรระวัง*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.thaihealth.or.th/Content/7216>. [2558, 17 กันยายน].

¹⁰ หมอชาวบ้าน. อ่างแล้ว เจริญรถที่ 7.

¹¹ หมอชาวบ้าน. อ่างแล้ว เจริญรถที่ 7.

¹² ลีริกร คำภูไทย. (2558). *“ของเล่นเด็ก” อันตรายที่ไม่ควรมองข้ามสำนักงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.hiso.or.th/hiso/tonkit/tonkits_38.php. [2558, 17 กันยายน].

7) ผลกระทบของเล่นประเภทมีสายยาวกว่า 22 ซม. หรือของเล่นที่มีรู

ผลกระทบของเล่นที่มีลักษณะเป็นสายยาวสามารถก่อให้เกิดอันตรายแก่เด็กได้ เช่น สายโทรศัพท์ กีตาร์ รถลาก เป็นต้นเนื่องจากเด็กอาจเอามาขดเป็นวงทำให้รัดคอ จนทำให้เกิดอันตรายแก่ชีวิตได้หรือของเล่นที่มีช่องรู ก็มักทำให้นิ้วติด มือติด หัวติดได้ เช่น ของเล่นชุดปราสาท คฤหาสน์ ชุดครัว เป็นต้น¹³

2.1.5 ตัวอย่างผลกระทบของเล่นเด็กที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคออกคำสั่งให้เป็นสินค้าอันตราย

สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการเป็นสิทธิประเภทหนึ่งที่รัฐจะต้องให้ความคุ้มครองประชาชน โดยมีคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นผู้ใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งในปัจจุบันคณะกรรมการฯ ได้มีการออกคำสั่งห้ามขายสินค้าอันตรายหลายประเภท รวมถึงผลกระทบของเล่นเด็กก็เป็นสินค้าประเภทหนึ่งที่คณะกรรมการมีการออกคำสั่งห้ามขายเนื่องจากพบว่า เป็นสินค้าอันตรายต่อประชาชน ซึ่งคำสั่งห้ามขายสินค้าอันตรายดังกล่าวสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การห้ามจำหน่ายสินค้าเป็นการชั่วคราวและการห้ามจำหน่ายสินค้าเป็นการถาวรโดยผลกระทบของเล่นเด็กที่คณะกรรมการฯ มีการออกคำสั่งให้เป็นสินค้าอันตราย มีดังต่อไปนี้

1) ของเล่นชนิดฟองตัวเมื่อแช่น้ำหรือ ตัวคูดน้ำ¹⁴

¹³ ศูนย์วิจัยเพื่อสร้างเสริมความปลอดภัยและป้องกันการบาดเจ็บในเด็ก ภาควิชากุมารเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี. (2558). *ของเล่นสุดเสี่ยง 9 ประเภท*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.csip.org/csip/autopage/show_page.php?h=119&s_id=46&d_id=46. [2558, 21 สิงหาคม].

¹⁴ คำสั่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ 9/2527 เรื่อง ห้ามขายสินค้าที่เรียกกันว่า “ของเล่นชนิดฟองตัวเมื่อแช่น้ำ” หรือ “ตัวคูดน้ำ”. (2527, 27 พฤศจิกายน). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 101 (ตอนที่ 176), หน้า 4812.

2) ลูกโป่งวิทยาศาสตร์หรือ ลูกโป่งพลาสติก หรือ Blowing balloon¹⁵

3) เครื่องเล่นฉีดน้ำที่มีลักษณะเป็นกระบอกสูบและใช้แรงอัดกระแทกน้ำในกระบอกสูบโดยตรง¹⁶

4) อุปกรณ์ไฟฟ้าช็อตสำหรับแก้มคน¹⁷

¹⁵ คำสั่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ 9/2548 เรื่อง ห้ามขายสินค้าที่เรียกกันว่า “ลูกโป่งวิทยาศาสตร์” หรือ “ลูกโป่งพลาสติก” หรือ “Blowing balloon”. (2549, 10 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 123 (ตอนพิเศษ 3 ง), หน้า 8.

¹⁶ คำสั่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ 4/2550 เรื่อง ห้ามขายสินค้าเครื่องเล่นฉีดน้ำที่มีลักษณะเป็นกระบอกสูบและใช้แรงอัดกระแทกน้ำในกระบอกสูบโดยตรง. (2550, 8 สิงหาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 124 (ตอนพิเศษ 94 ง), หน้า 41.

¹⁷ คำสั่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ 5/2556 เรื่อง ห้ามขายสินค้าอุปกรณ์ไฟฟ้าช็อตสำหรับแก้มคน. (2556, 11 กรกฎาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 130 (ตอนพิเศษ 83 ง), หน้า 59.

2.1.6 ตัวอย่างการเรียกคืนผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กในต่างประเทศ

1) บริษัท KHS America เรียกคืนเครื่องดนตรีเด็กเล่น จำนวน 150 ชิ้น ซึ่งวางจำหน่ายในเดือนมกราคม-เดือนกันยายน 2558 เนื่องจากมีสารตะกั่วอยู่ในสีเกินมาตรฐาน¹⁸

2) บริษัท Dollar General เรียกคืนของเล่นรถก่อสร้างจำนวน 27,000 ชิ้น เนื่องจากรถของเล่นดังกล่าวควบคุมโดยใช้รีโมทซึ่งอาจมีความร้อนมากเกินไปขณะเล่นและอาจเกิดการลัดวงจรส่งผลทำให้เกิดไฟไหม้และอันตรายจากการเผาไหม้ ทั้งนี้ Dollar General ได้รับรายงานจำนวน 5 รายงานว่ารีโมทของเล่นมีความร้อนมากเกินไปแต่ไม่มีรายงานการได้รับบาดเจ็บ¹⁹

3) บริษัท RBA Imports เรียกคืนลูกกบของเล่นเนื่องจากชิ้นส่วนขนาดเล็กอาจแยกออกมาจากตัวสินค้าและอาจทำให้เด็กเกิดการสำลักทั้งนี้สินค้าประเภทนี้ไม่เป็นไปตามมาตรฐาน

¹⁸ สำนักงานประชาสัมพันธ์จังหวัดมหาสารคาม. (2556). ห้ามขายสินค้า “อุปกรณ์ไฟฟ้าช็อตสำหรับแก๊งค์คน” เป็นการชั่วคราว. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://pr.prd.go.th/mahasarakham/ewt_news.php?nid=356&filename=index. [2558, 23 มีนาคม].

¹⁹ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2558). การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเรียกคืนสินค้าจากเว็บไซต์ของหน่วยงาน U.S. Consumer Product Safety Commission (CPSC) ประเทศสหรัฐอเมริกา (ระหว่างเดือนตุลาคม 2558-กุมภาพันธ์ 2559). (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.ocpb.go.th/ewtadmin/ewt/upvac_web/ewt_dl_link.php?nid=252. [2558, 23 มีนาคม].

ความปลอดภัยสำหรับของเล่นเด็กอายุไม่เกิน 36 เดือน (มาตรฐานออสเตรเลีย AS/NZS ISO 8124.1: 2003 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม)²⁰

4) บริษัท BIG W เรียกคืนของเล่นโครงไม้ (Tinkers Wooden Garage Toy) ซึ่งวางจำหน่ายเมื่อวันที่ 14 มิถุนายน 2558-วันที่ 27 มกราคม 2559 เนื่องจากเครื่องไขลานอาจจะหลุดออกจากโครงหลักของของเล่นทำให้สกรูซึ่งมีความคม โผล่ออกมาซึ่งอาจทำให้ผู้บริโภคได้รับบาดเจ็บได้²¹

5) บริษัท Nova Nature เรียกคืนทรัมเป็ตเด็กเล่นยี่ห้อ Plant Baby® Rattle จำนวน 365 ชิ้น ที่วางจำหน่ายในเดือนพฤศจิกายน 2011-เดือนพฤศจิกายน 2015 เนื่องจากมีความเสี่ยงอันตรายจากการสำลัก โดยสาธารณสุขแคนาดาได้ทำการสุ่มตัวอย่างและทดสอบสินค้าดังกล่าว พบว่าเมื่อทำการเขย่า ชิ้นส่วนเล็ก ๆ จะหลุดออกมา หากเด็กนำเข้าปากจะทำให้เกิดการสำลัก ทั้งนี้สาธารณสุขแคนาดายังไม่ได้รับรายงานใด ๆ เกี่ยวกับอันตรายหรือการบาดเจ็บที่เกิดขึ้นจากการใช้ผลิตภัณฑ์ดังกล่าว²²

²⁰ เรื่องเดียวกัน.

²¹ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. (2558). *การรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการเรียกคืนสินค้าจากเว็บไซต์ของหน่วยงาน Product Safety Hazard Response Branch Australian Competition & Consumer Commission (ACCC) เครือรัฐออสเตรเลีย.* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.ocpb.go.th/ewtadmin/ewt/upvac_web/ewt_dl_link.php?nid=253. [2558, 23 มีนาคม].

²² เรื่องเดียวกัน.

6) บริษัท SAKSCO เรียกคืนกุญแจเด็กเล่นจำนวน 1,300 ชิ้นในประเทศแคนาดา ซึ่งวางจำหน่ายในเดือนพฤศจิกายน 2011-เดือนพฤศจิกายน 2015 เนื่องจากสินค้ามีขนาดเล็กซึ่งเด็กอาจหยิบกุญแจพลาสติกเข้าปากทำให้เกิดการสำลักและหายใจไม่ออก²³

7) บริษัท Skip Hop เรียกคืนโมบายสำหรับเปลเด็ก Moonlight & Melodies projection ยี่ห้อ Skip Hop จำนวน 850 ชิ้นในประเทศแคนาดาและ 3,500 ชิ้น ในสหรัฐอเมริกา ซึ่งวางจำหน่ายในเดือนกรกฎาคม 2015 – เดือนพฤศจิกายน 2015 เนื่องจากโครงที่ใช้ยึดติดกับราวเปลอาจแตกหักได้ง่ายหากสินค้าตกลงมาถูกกับเด็กที่นอนอยู่ในเปลอาจทำให้เด็กได้รับอันตรายได้²⁴

2.2 แนวคิดการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็ก

เนื่องจากปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับสิทธิของเด็ก การให้ความคุ้มครองและการรักษาผลประโยชน์ของเด็กจะต้องมีการปฏิบัติให้สูงกว่ามาตรฐานบุคคลทั่วไป เนื่องจากสภาพร่างกายของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็กทารก จะมีลักษณะทางกายภาพและจิตใจที่มีความทนทานน้อยกว่าผู้ใหญ่ ดังนั้น การศึกษาแนวคิด ทฤษฎีการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็กจึงเป็นสิ่งจำเป็น ดังกล่าวต่อไปนี้

2.2.1 แนวคิดการคุ้มครองเด็กตามหลักสากล

สมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้รับรอง “อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก” Convention on the Rights of the Child เมื่อวันที่ 20 พฤศจิกายน 2532 และมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 2 กันยายน 2533 เนื่องจากประเทศต่าง ๆ เห็นว่า บุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปี ต้องได้รับการดูแลและคุ้มครองมากเป็นพิเศษ

²³ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 19.

²⁴ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 19.

โดยประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีเมื่อวันที่ 27 มีนาคม 2535 และมีผลใช้บังคับเมื่อ 26 เมษายน 2535 อนุสัญญานี้ประกอบด้วย บทบัญญัติ 54 ข้อ ได้แก่ เรื่องที่เกี่ยวกับสิทธิของเด็กโดยตรง ซึ่งเน้นเรื่องหลักพื้นฐาน 4 ประการ และเป็นแนวทางในการตีความอนุสัญญาทั้งฉบับ²⁵ ดังนี้

1) การห้ามเลือกปฏิบัติต่อเด็กและการให้ความสำคัญต่อเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน โดยคำนึงถึงความแตกต่างของเด็ก ในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง ชาติพันธุ์หรือสังคม ทรัพย์สิน ความทุพพลภาพ การเกิด หรือสถานะอื่น ๆ ของเด็กหรือบิดา มารดา หรือผู้ปกครองทางกฎหมาย ทั้งนี้เพื่อให้เด็กมีโอกาสที่เท่าเทียมกัน

2) การกระทำหรือการดำเนินการทั้งหลายต้องคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นอันดับแรก

3) สิทธิในการมีชีวิต การอยู่รอด และการพัฒนาทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม

4) สิทธิในการแสดงความคิดเห็นของเด็ก และการให้ความสำคัญกับความคิดเหล่านั้น

2.2.2 แนวคิดการคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทย

ประเทศไทยมีกฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองเด็กอยู่หลายฉบับ ซึ่งแต่ละฉบับมีแนวความคิดต่าง ๆ ที่ได้รับอิทธิพลมาจากตะวันตกโดยเฉพาะแนวคิดของสหประชาชาติ (United Nations:UN) ดังนี้

1) พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ถูกจัดทำขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติรวมถึงอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กซึ่งเป็นกฎหมายที่กำหนดให้เด็กได้รับการคุ้มครองความปลอดภัยรวมทั้งมีการกำหนดขั้นตอนและวิธีการปฏิบัติต่อเด็กให้เกิดความเหมาะสมยิ่งขึ้นโดยอาศัยความร่วมมือของครอบครัว ชุมชนและสังคมประกอบด้วย

2) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ไม่ได้บัญญัติเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคที่เป็นเด็กไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้น จึงต้องอาศัยสิทธิผู้บริโภคทั่วไปมาใช้บังคับ ซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 เป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกให้ความสำคัญของการคุ้มครองผู้บริโภค โดยบัญญัติถึงสิทธิของผู้บริโภคไว้ในมาตรา 57 ว่า “สิทธิของบุคคลซึ่งเป็นผู้บริโภคย่อมได้รับความคุ้มครองทั้งนี้ตามที่กฎหมายบัญญัติ”

²⁵ สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2558). *หลักกฎหมายระหว่างประเทศทั่วไปเกี่ยวกับสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชน*. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: http://www.nhrc.or.th/Human-Rights-Knowledge/International-Human-Rights-Affairs/International-Law-of-human-rights/CRC_th.aspx. [2558, 21 กันยายน].

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดย (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย 5 ประการ ดังนี้

1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการโฆษณาหรือการแสดงฉลากตามความเป็นจริงและปราศจากพิษภัยแก่ผู้บริโภค รวมถึงตลอดถึงสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอย่างถูกต้องและเพียงพอที่จะไม่หลงผิดในการซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยไม่เป็นธรรม

2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยความสมัครใจของผู้บริโภคและปราศจากการชักจูงใจอันไม่เป็นธรรม

3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับสินค้าหรือบริการที่ปลอดภัยมีสภาพและคุณภาพได้มาตรฐานเหมาะสมแก่การใช้ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตร่างกายหรือทรัพย์สินในกรณีใช้ตามคำแนะนำหรือระมัดระวังตามสภาพของสินค้าหรือบริการนั้นแล้ว

4) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับข้อสัญญาโดยไม่ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบธุรกิจ

5) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหาย ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและชดเชยค่าเสียหายเมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตามข้อ 1, 2, 3 และ 4 ดังกล่าว

2.2.3 แนวคิดการคุ้มครองสิทธิเด็กในเครือรัฐออสเตรเลีย

ในปี ค.ศ. 2004 เครือรัฐออสเตรเลียเริ่มมีแนวคิดในการวิเคราะห์มาตรการคุ้มครองความปลอดภัยของสินค้าบริโภค ตาม The Trade Practices Act 1974 โดยมีการร่างกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคระดับชาติขึ้นและใช้บังคับทั่วเครือรัฐออสเตรเลียจนในปีในปี ค.ศ. 2010 ได้มีการออกกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคระดับชาติขึ้นและใช้บังคับทั่วเครือรัฐออสเตรเลียชื่อ The Trade Practices (Australian Consumer Law) Amendment Act(No.2) 2010 (The ACL) ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคฉบับแรกฉบับแรกของประเทศ²⁶ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับเด็ก มีการกำหนดมาตรฐานบังคับเกี่ยวกับความปลอดภัยของไว้อาติ ของเล่นเด็กที่มีแม่เหล็กเป็นส่วนประกอบ กำหนดให้มีคำแนะนำเพื่อป้องกันกรณีเด็กอาจกลืนแม่เหล็กดังกล่าวเข้าไปเป็นต้น

²⁶ สุทธิณี บริสุทธิธรรม. (2554). *มาตรการเรียกคืนสินค้าเพื่อการคุ้มครองผู้บริโภค*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 2.

2.2.4 แนวคิดการคุ้มครองสิทธิเด็กในสหรัฐอเมริกา²⁷

ในปี 1972 สหรัฐอเมริกาได้ตั้งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคด้านความปลอดภัยของสินค้า ในกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคด้านความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ คือ The Consumer Product Safety Act 1972 (CPSA) และในปี ค.ศ. 1994 และ ค.ศ. 1995 ได้มีการออกกฎหมายคุ้มครองความปลอดภัยของเด็ก (The Child Safety Protection Act) ซึ่งมีการกำหนดมาตรการต่าง ๆ เช่น การห้ามหรือการติดฉลากผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กที่มีความเสี่ยงต่อเด็กเล็ก โดยเฉพาะมาตรการ ดังต่อไปนี้

- 1) ห้ามลูกบอลเล็กๆหรือผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กที่มีขนาดเล็ก ซึ่งมีเส้นผ่าศูนย์กลาง 1.75 นิ้ว ใช้เป็นของเล่นสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ขวบ
- 2) ผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กหรือเกมซึ่งมีเจตนาทำขึ้นสำหรับเด็กตั้งแต่ 3 ขวบแต่ไม่เกิน 7 ขวบ ต้องมีข้อความเตือนหรือฉลากเตือนสำหรับอันตรายที่อาจมีขึ้นสำหรับเด็ก
- 3) บอลลูกยางหรือผลิตภัณฑ์ของเล่นหรือเกมที่มีบอลลูกยางประกอบจะต้องมีข้อความแจ้งเตือนผู้ปกครองถึงอันตรายต่อการเป่าลมอากาศหรือการระเบิดของบอลลูกยาง

2.2.5 แนวคิดการคุ้มครองเด็กของสหภาพยุโรป²⁸

ในปี ค.ศ. 1995 สหภาพยุโรปได้มีการจัดตั้งองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคยุโรปในการควบคุมมาตรฐาน หรือ ANEC (The European Consumer Voice In Standardization) ขึ้น โดยมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของเด็ก และติดตามมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ของสินค้าที่ออกจำหน่าย และประเด็นที่เป็นท่าทีที่มีความคุกคามต่อความปลอดภัยของเด็ก นอกจากนี้ ยังมีหน้าที่พัฒนากฎหมายในคณะกรรมการยุโรปของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในเรื่องผลิตภัณฑ์ของเล่น (Safety Directive) รวมถึงตรวจทานหรือแก้ไขมาตรฐานทั้งหลายในผลิตภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

2.3 แนวคิดและความเป็นมาของทฤษฎีคุ้มครองผู้บริโภค²⁹

ในอดีตการค้าและเศรษฐกิจของโลกยังอยู่ในลักษณะจำกัดเฉพาะวงแคบ ๆ ในท้องถิ่นหนึ่งหรือในเมืองหนึ่งนั้น สภาพของสินค้าและบริการยังไม่มีความสะดวกสบายมากนัก เพราะกระบวนการผลิตยังเป็นแบบง่าย ๆ ตลาดยังเป็นลักษณะแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน (Barter) จึงไม่มีความจำเป็นที่รัฐจะต้องจัดหาเครื่องมือหรือมาตรการทางกฎหมายเป็นพิเศษ เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัยและเป็นธรรม ทั้งนี้เพราะอิทธิพลของแนวคิดในระบบการ

²⁷ ชิตพล หงสาธา. อ่างแล้ว เชียงอรธรที่ 2. หน้า 23-24.

²⁸ ชิตพล หงสาธา. อ่างแล้ว เชียงอรธรที่ 2. หน้า 22-23.

²⁹ สุขุม สุภนิตย์. (2552). *คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค* (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 1-3.

ปกครองแบบประชาธิปไตยตั้งอยู่บนความมีอิสระและเสรีภาพของบุคคลในการดำรงชีวิตได้เท่าเทียมกัน ความเท่าเทียมหรือความเสมอภาคตามหลักประชาธิปไตยนั้น ยังผลให้ระบบเศรษฐกิจแบบเสรี (Laissez-Faire) เกิดขึ้นด้วย โดยสมมติฐานที่ว่ามนุษย์ทุกคนมีความสามารถในการตัดสินใจในการเลือกบริโภคสินค้าหรือบริการเท่ากัน รัฐจะไม่เข้าแทรกแซงเสรีภาพในการตกลงของเอกชน หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการค้าหลักหนึ่งจึงเกิดขึ้นนั่นก็คือ ในการซื้อขายนั้น “ผู้ซื้อต้องระวัง”

ปัจจุบันเมื่อโลกเจริญมากขึ้นทั้งในด้านวิทยาศาสตร์และอุตสาหกรรม ทำให้ระบบเศรษฐกิจ การค้าขายหรือบริการต่าง ๆ เปลี่ยนแปลงไปมีกระบวนการผลิตที่ซับซ้อนมากขึ้น การผลิตสินค้าใช้วัตถุดิบในการผลิตที่ทันสมัยเกินกว่าความรู้ธรรมดาของผู้ใช้หรือผู้บริโภคจะตามได้ทัน หลักที่เคยถือว่าผู้ซื้อจะต้องระวังจึงขาดความยุติธรรมในแง่ที่ว่า ผู้ซื้อในฐานะผู้บริโภคไม่อาจปรับตัวให้ทันกับความเจริญทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้ ความระมัดระวังในระดับธรรมดาไม่อาจช่วยให้ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคได้รับผลตอบแทนคุ้มค่ากับเงินที่เสียไป ซ้ำร้ายยังอาจทำให้เกิดอันตรายจากการบริโภคสินค้าที่ซื้อมาได้โดยคาดไม่ถึงด้วย ทำให้ประเทศต่าง ๆ หันมาพิจารณาถึงสิทธิของผู้บริโภคในอันที่จะรับความคุ้มครองและปกป้องรักษาผลประโยชน์เป็นการเฉพาะนอกเหนือจากสิทธิที่จะได้รับค่าเสียหายตามสัญญา หรือสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหายในคดีละเมิดตามกฎหมายเดิมนั้น ประเทศต่าง ๆ ในทวีปยุโรป สหรัฐอเมริกา และเครือรัฐออสเตรเลีย จึงได้มีการออกกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคขึ้น

2.3.1 นิยามคำว่า “ผู้บริโภค”

ผู้บริโภคหมายความว่า ผู้ซื้อหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจ หรือผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือจากการชักชวนของผู้ประกอบธุรกิจ เพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการ และหมายความรวมถึงผู้ใช้สินค้าหรือผู้ได้รับบริการจากผู้ประกอบธุรกิจโดยชอบ แม้มิได้เป็นผู้เสียค่าตอบแทนก็ตาม

2.3.2 การกำหนดสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้บริโภค

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ได้บัญญัติสิทธิของผู้บริโภคที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย 5 ประการ ดังนี้³⁰

1) สิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับการโฆษณาหรือการแสดงฉลากตามความเป็นจริงและ

³⁰ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักนายกรัฐมนตรี. (2558). *สกบ.กับการคุ้มครองผู้บริโภค* (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว. หน้า 6.

ปราศจากพิษภัยแก่ผู้บริโภค รวมตลอดถึงสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการอย่างถูกต้องและเพียงพอที่จะไม่หลงผิดในการซื้อสินค้าหรือรับบริการโดยไม่เป็นธรรม

2) สิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาสินค้าและบริการได้แก่สิทธิที่จะเลือกซื้อสินค้าหรือบริการ โดยความสมัครใจของผู้บริโภคและปราศจากการชักจูงอันไม่เป็นธรรม

3) สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัยจากการใช้สินค้าหรือบริการ ได้แก่สิทธิที่จะได้รับสินค้าหรือบริการที่ปลอดภัย มีสภาพและคุณภาพได้มาตรฐาน เหมาะสมแก่การใช้ ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ในกรณีใช้ตามคำแนะนำหรือระมัดระวังตามสภาพของสินค้าหรือบริการนั้นแล้ว

4) สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา ได้แก่ สิทธิที่จะได้รับข้อสัญญาโดยไม่ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการ

5) สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาและชดเชยความเสียหายได้แก่สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองและชดเชยค่าเสียหายเมื่อมีการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคตาม ข้อ 1, 2, 3, และ 4 ดังกล่าว

2.3.3 การกำหนดมาตรการคุ้มครองผู้บริโภค จำแนกออกได้ดังนี้

1) การคุ้มครองผู้บริโภคด้านการโฆษณา³¹

การดำเนินงานให้ความคุ้มครองผู้บริโภคด้านการโฆษณา ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มีคณะกรรมการเฉพาะเรื่อง คือ คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณา ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(1) หน้าที่โดยทั่วไปในการควบคุมดูแลการโฆษณาสินค้าหรือบริการที่ยังมิได้ถูกควบคุมการโฆษณาโดยกฎหมายอื่น ซึ่งกฎหมายได้กำหนดลักษณะของข้อความที่จะใช้ในการโฆษณาไว้ ดังนี้

การโฆษณาจะต้องไม่ใช่ข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค หรือใช้ข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม ทั้งนี้ ไม่ว่าข้อความดังกล่าวนั้นจะเป็นข้อความที่เกี่ยวกับแหล่งกำเนิดสภาพ คุณภาพ หรือลักษณะของสินค้าหรือบริการ ตลอดจนการส่งมอบการจัดหาหรือการใช้สินค้าหรือบริการ

ข้อความดังต่อไปนี้ถือว่าเป็นข้อความที่เป็นการไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคหรือเป็นข้อความที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสังคมเป็นส่วนรวม

(1.1) ข้อความที่เป็นเท็จหรือเกินความจริง

³¹ เรื่องเดียวกัน.

(1.2) ข้อความที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจผลในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการไม่ว่าจะกระทำโดยใช้หรืออ้างอิงรายงานทางวิชาการ สถิติ หรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งอันไม่เป็นความจริงหรือเกินความจริงหรือไม่ก็ตาม

(1.3) ข้อความที่เป็นการสนับสนุนโดยตรงหรือโดยอ้อม ให้มีการกระทำผิดกฎหมายหรือศีลธรรม หรือนำไปสู่ความเสื่อมเสียในวัฒนธรรมของชาติ

(1.4) ข้อความที่จะทำให้เกิดความแตกแยกหรือเสื่อมเสียความสามัคคีในหมู่ประชาชน

(1.5) ข้อความอย่างอื่นตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ข้อความที่ใช้ในการโฆษณาที่บุคคลทั่วไปสามารถรู้ได้ว่าเป็นข้อความที่ไม่อาจเป็นความจริงได้โดยแน่แท้ ไม่เป็นข้อความที่ต้องห้ามในการโฆษณา และได้กำหนดลักษณะเกี่ยวกับ “วิธีการ” ที่ใช้ในการโฆษณาไว้ว่า การโฆษณาจะต้องไม่กระทำด้วยวิธีการอันอาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพร่างกายหรือจิตใจ หรืออันอาจก่อให้เกิดความรำคาญแก่ผู้บริโภค ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(2) หน้าที่ในการป้องกันหรือระงับยับยั้งความเสียหายหรืออันตรายอันจะเกิดขึ้นแก่ผู้บริโภค เนื่องจากการโฆษณาสินค้าหรือบริการบางประการเป็นการลวงหน้า โดยกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการโฆษณาสินค้าหรือบริการนั้น

(3) หน้าที่ในการตรวจข้อความโฆษณาที่ผู้ประกอบการธุรกิจขอให้พิจารณาให้ความเห็นก่อนทำการโฆษณา

ในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาดังกล่าวเมื่อคณะกรรมการฯ ได้พิจารณาข้อความโฆษณาใด แล้วสงสัยว่าข้อความโฆษณาดังกล่าวจะเป็นการฝ่าฝืนต่อพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 คณะกรรมการฯ ต้องให้โอกาสแก่ผู้กระทำการโฆษณาได้ชี้แจงข้อเท็จจริง หรือนำพิสูจน์แสดงความจริงว่า ข้อความโฆษณาของตนมิได้มีลักษณะอันเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค แต่เมื่อคณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณาพิจารณาแล้วเห็นว่าข้อความโฆษณานั้นมีลักษณะอันเป็นการฝ่าฝืนต่อกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคแล้ว คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณามีอำนาจออกคำสั่งอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ดังนี้

(3.1) ให้แก้ไขข้อความหรือวิธีการในการโฆษณา

(3.2) ห้ามการใช้ข้อความบางอย่างที่ปรากฏในการโฆษณา

(3.3) ห้ามการโฆษณาหรือห้ามใช้วิธีการนั้นในการโฆษณา

(3.4) ให้โฆษณาเพื่อแก้ไขความเข้าใจผิดของผู้บริโภคที่อาจเกิดขึ้นแล้วตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการว่าด้วยการโฆษณากำหนด

2) การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านฉลาก³²

การคุ้มครองผู้บริโภคในด้านฉลากสินค้าเป็นเรื่องที่รัฐออกกฎหมายเพื่อให้ความคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค โดยบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 กำหนดให้เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ประกอบธุรกิจที่จะต้องให้ข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้า เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้บริโภคที่จะได้รับทราบข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งคำพรรณนาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้านั้น ๆ โดยผู้บริโภคสามารถใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาเลือกซื้อหรือใช้สินค้าได้อย่างปลอดภัยเป็นธรรม และประหยัด ดังนั้น ข้อความที่ปรากฏในฉลากกฎหมายจึงกำหนดให้ใช้ข้อความที่ตรงต่อความจริง และไม่มีข้อความที่อาจก่อให้เกิดความเข้าใจผิดในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้า และให้ใช้ข้อความตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการว่าด้วยฉลากกำหนด โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

คำว่า “ฉลาก” ความหมายของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 หมายความว่า รูป รอยประดิษฐ์ กระจายหรือสิ่งอื่นใดที่ทำให้ปรากฏข้อความเกี่ยวกับสินค้า ซึ่งแสดงไว้ที่สินค้า หรือภาชนะบรรจุ หรือหีบห่อบรรจุสินค้า หรือสอดแทรก หรือรวมไว้กับสินค้า หรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้า และหมายความรวมถึงเอกสารหรือคู่มือสำหรับใช้ประกอบสินค้า ป้ายที่ติดตั้งหรือแสดงไว้ที่สินค้า หรือภาชนะบรรจุหรือหีบห่อบรรจุสินค้านั้น

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 ได้กำหนดให้สินค้าที่ผลิตเพื่อขายโดยโรงงานตามกฎหมายว่าด้วยโรงงานและสินค้าที่สั่งหรือนำเข้าในราชอาณาจักรเพื่อขายเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลาก

(1) สินค้าดังต่อไปนี้เป็นสินค้าที่ควบคุมฉลาก

(1.1) สินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพร่างกายและจิตใจ เนื่องในการใช้สินค้าหรือโดยสภาพของสินค้านั้น

(1.2) สินค้าที่ประชาชนทั่วไปใช้เป็นประจำ ซึ่งการกำหนดฉลากของสินค้านั้นจะเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคในการที่จะได้รับทราบข้อเท็จจริงในสาระสำคัญเกี่ยวกับสินค้านั้น

3) การคุ้มครองผู้บริโภคด้านสัญญา³³

เนื่องจากมีผู้บริโภคเป็นจำนวนมากร้องเรียนต่อสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญากับผู้ประกอบการธุรกิจ กรณีการซื้อที่ดินพร้อมสิ่งปลูกสร้าง ผู้ประกอบการธุรกิจส่วนใหญ่ได้จัดทำสัญญาสำเร็จรูป โดยมีการกำหนดข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อ

³² สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักนายกรัฐมนตรี. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 30, หน้า 22.

³³ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักนายกรัฐมนตรี. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 30, หน้า 27-28.

ผู้บริโภครู้ทำให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบ ถึงแม้ว่าสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค ได้จัดทำแบบสัญญาฉบับมาตรฐานขึ้นและได้แจ้งให้ผู้ประกอบการธุรกิจทราบแล้ว แต่ผู้ประกอบการธุรกิจไม่นำแบบสัญญาดังกล่าวมาใช้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคก็ไม่อาจบังคับได้ เพราะเป็นเสรีภาพของบุคคลตามหลักแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ด้วยนิติกรรมสัญญา ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าวและป้องกันมิให้ผู้บริโภคถูกเอาเปรียบในการทำสัญญากับผู้ประกอบการธุรกิจ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 กำหนดสิทธิของผู้บริโภคเพิ่มขึ้น คือ “สิทธิที่จะได้รับความเป็นธรรมในการทำสัญญา” และกำหนดมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคในด้านสัญญาขึ้นโดยบัญญัติไว้ในมาตรา 35 ทวิ ถึงมาตรา 35 นว อาทิ

(1) การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการใด ถ้าสัญญาซื้อขายหรือสัญญาให้บริการนั้นมีกฎหมายกำหนดให้ต้องทำเป็นหนังสือหรือที่ตามปกติประเพณีทำเป็นหนังสือ คณะกรรมการว่าด้วยสัญญามีอำนาจกำหนดให้การประกอบธุรกิจขายสินค้าหรือให้บริการนั้นเป็นธุรกิจที่ควบคุมสัญญาได้

ในการประกอบธุรกิจที่ควบคุมสัญญา สัญญาที่ผู้ประกอบการทำกับผู้บริโภคจะต้องมีลักษณะดังต่อไปนี้

(1.1) ใช้ข้อสัญญาที่จำเป็น ซึ่งหากมิได้ใช้ข้อสัญญาเช่นนั้น จะทำให้ผู้บริโภคเสียเปรียบผู้ประกอบการ

(1.2) ห้ามใช้ข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภค ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข และรายละเอียดที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนด และเพื่อประโยชน์ของผู้บริโภคเป็นส่วนรวม คณะกรรมการว่าด้วยสัญญาจะให้ผู้ประกอบการจัดทำสัญญาตามแบบที่คณะกรรมการว่าด้วยสัญญากำหนดก็ได้

2.3.4 ทฤษฎีรับภัย³⁴ (Theory of Risk)

ในเรื่อง “ทฤษฎีรับภัย” เป็นแนวความคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบในทางละเมิด โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้ก่อความเสียหายแก่ผู้อื่นต้องชดเชยค่าเสียหาย โดยมีคำนิยามว่าผู้กระทำละเมิดจะต้องกระทำความผิดด้วย กล่าวคือหากมีความเสียหายเกิดขึ้น ผู้กระทำจะต้องรับผลแห่งการเสี่ยงนั้น หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการรับผิดโดยปราศจากการกระทำ (Liability Without Fault) โดยทฤษฎีนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความคุ้มครองและชดเชยความเสียหายที่เกิดแก่ชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของผู้เสียหาย โดยไม่คำนึงถึงองค์ประกอบภายในจิตใจของผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายว่าได้กระทำโดย

³⁴ ศิริพันธ์ เกศตระกูล. (2553). *ปัญหากฎหมายทางกฎหมายเกี่ยวกับการเรียกคืนรถยนต์ใหม่ที่ใช้รถบกพร่องเนื่องจากการผลิต*. สารนิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม. หน้า 11.

จงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ แต่ถือหลักว่าเมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นก็จะต้องมีผู้ชดใช้ความเสียหายนั้น ทฤษฎีนี้มีส่วนดีในเรื่องการคุ้มครองช่วยเหลือผู้เสียหายซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจต่ำกว่าผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย โดยมีเหตุผลทางทฤษฎีมาสนับสนุน 2 ประการ คือ

1) เหตุผลทางกฎหมาย ถือว่าผลแห่งความรับผิดชอบทางละเมิด คือ การบังคับให้ใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหาย มิใช่เป็นการลงโทษเช่นเดียวกับผลแห่งความรับผิดชอบทางอาญา

2) เหตุผลทางพฤติกรรม ผู้ยึดถือแนวคิดทฤษฎีรับภัยอ้างว่าเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นโดยหาผู้รับผิดชอบไม่ได้ก็ไม่เป็นการสมควรที่จะให้ผู้เสียหายเป็นผู้รับผิดชอบ โดยที่ความเสียหายมิได้เกิดจากการกระทำของเขา แต่ควรเป็นผู้ก่อความเสียหายที่ควรรับผิดชอบ ทั้งนี้โดยให้พิจารณาเห็นว่าภัยนั้นเป็นผลมาจากเหตุใดและเหตุนั้นใครเป็นผู้ก่อผู้นั้นก็ควรรับผิดชอบ ทั้งนี้โดยให้พิจารณาเห็นว่า การกระทำใดเป็นความผิด ผู้ยึดถือแนวคิดทฤษฎีรับภัยเห็นว่าเป็นการยากยิ่ง เนื่องจากเห็นว่า การกระทำใดผิดหรือไม่เป็นข้อเท็จจริงที่อาจเปลี่ยนแปลงได้แล้วแต่สถานการณ์และกาลเวลา

2.3.5 ทฤษฎีความรับผิด³⁵ (Fault Theory)

ทฤษฎีความผิดนี้ได้พัฒนามาจากทฤษฎีรับภัย โดยถือหลักว่าผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายอันเกิดขึ้นจากการบริโภคสินค้าหรือบริการก็ต่อเมื่อมีส่วนผิดในการผลิตหรือจำหน่ายสินค้าหรือให้บริการ โดยเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อ และถือว่าผู้ประกอบการ ผู้ผลิต หรือผู้จำหน่ายสินค้ายังต้องมีหน้าที่ต้องระมัดระวัง (Duty to Take Care) ในการผลิตจำหน่ายสินค้าและการให้บริการที่ได้มาตรฐาน รวมทั้งในบางกรณีที่เป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดอันตราย ผู้ประกอบการ ผู้ผลิต ผู้จำหน่ายยังมีหน้าที่ให้คำแนะนำในการใช้สินค้าตลอดจนมีคำเตือนให้ผู้บริโภคได้ทราบถึงอันตรายที่เกิดขึ้นจากการใช้สินค้าหรือบริการนั้น ๆ การเปิดโอกาสให้มีการพิสูจน์ความผิดทำให้ทฤษฎีความผิด (Fault Theory) ได้รับการยอมรับและถือเป็นทฤษฎีพื้นฐานของกฎหมายลักษณะละเมิดมาจนถึงปัจจุบัน

เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ในปัจจุบันความเสียหายจากการบริโภคสินค้าและบริการนั้นเกิดขึ้นได้ง่าย หากจะให้ผู้เสียหายพิสูจน์ความผิด (Fault) ของผู้กระทำนั้นเป็นการยาก จึงเกิดทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ขึ้น

2.3.6 ทฤษฎีความรับผิดโดยเคร่งครัด³⁶ (Theory of Strict Liability)

เนื่องจากทฤษฎีความผิด ไม่สามารถให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคได้อย่างเต็มที่ทำให้นักนิติศาสตร์พยายามสร้างหลักเกณฑ์ทางกฎหมายเพื่อนำมาใช้ให้เหมาะสมและเกิดความยุติธรรมแก่ผู้เสียหายมากยิ่งขึ้น โดยทฤษฎีนี้มีหลักให้ผู้กระทำต้องรับผิด แม้มิได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อ แต่

³⁵ ศิริินทร์ เกศตระกูล. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 34. หน้า 11-12.

³⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้า 12.

คงมีข้อยกเว้นความรับผิดของผู้กระทำที่สามารถนำสืบหักล้างเพื่อหลุดพ้นความผิดได้ในบางกรณี หลักการที่สำคัญ คือ โจทก์ผู้เสียหายไม่ต้องนำสืบถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลย แต่ โจทก์มีหน้าที่นำสืบว่า มีความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้สินค้าหรือบริการของจำเลย ซึ่งความเสียหายดังกล่าวจะต้องเป็นความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สินของโจทก์ โดยจำเลยต้องนำมา สืบให้ได้ว่า ตนไม่ต้องรับผิดเพราะความเสียหายดังกล่าวเกิดจากสาเหตุอื่น อันมิใช่อยู่ภายใต้ความ รับผิดชอบของตน

จะเห็นได้ว่าหลัก Strict Liability มีความยืดหยุ่นและได้รับการยกเว้นความรับผิดให้แก่ผู้ ต้องรับผิดได้ในบางกรณี ทำให้หลักการดังกล่าว ได้รับความนิยมนำไปบัญญัติในกฎหมายเกี่ยวกับการ ค้ำครองผู้บริโภค เนื่องจากการให้ความคุ้มครองผู้บริโภค นั้น มุ่งเน้นให้ผู้เสียหายได้รับการ ชดใช้ความเสียหายที่เกิดขึ้น และช่วยให้ผู้เสียหายได้รับการชดใช้ความเสียหาย โดยไม่ต้องพิสูจน์ ความผิด

2.3.7 ทฤษฎีความรับผิดเด็ดขาด³⁷ (Absolute Liability)

ความรับผิดเด็ดขาด หมายถึง ความรับผิดที่ผู้กระทำจะต้องรับผิดทั้งที่ไม่มี ความผิด ซึ่ง เป็นการรับผิดทุกกรณี โดยไม่มีข้อยกเว้นความรับผิดของผู้กระทำ มีหลักเกณฑ์ว่าผู้ผลิต หรือผู้ จำหน่ายจะต้องรับผิดในความเสียหายอันเกิดขึ้นจากการบริโภคสินค้าหรือบริการที่มีความชำรุด บกพร่องและเป็นอันตราย โดยไม่ต้องพิสูจน์ถึงความผิดใน ส่วนของผู้ผลิต หรือผู้จำหน่ายและไม่ คำนึงถึงนิติสัมพันธ์ระหว่างผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายกับผู้บริโภคแต่อย่างใด

2.3.8 ทฤษฎีความรับผิดในทางสัญญา³⁸

ความรับผิดในทางสัญญา (Contractual or Warranty Liability) เป็นกรณีที่ผู้ขายให้คำ รับรองหรือรับประกันแก่ผู้ซื้อว่าผู้ขายจะรับผิด ดังนั้น จึงอาจเรียกได้ว่า ความรับผิดในคำรับประกัน (Warranty)

ข้อสัญญาว่าจะรับผิดหรือการรับประกัน มี 2 ลักษณะ คือ

1) การรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express Warranty) ได้แก่ การที่ผู้ขายแสดงออกอย่าง ชัดแจ้งในสัญญา ซึ่งอาจแสดงด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษร และหากผลิตภัณฑ์ดังกล่าวไม่เป็นไป ตามที่แสดงไว้ ผู้ซื้อย่อมมีสิทธิเรียกค่าเสียหายได้โดยตรงจากผู้ขายตามสัญญา

2) การรับประกันโดยปริยาย (Implied Warranty) ได้แก่ คำรับรองที่ผู้ขายมีต่อผู้ซื้อซึ่ง ไม่ได้มีการแสดงออกอย่างชัดแจ้งในสัญญา แต่เป็นการรับประกันที่มีกฎหมายรับรองและสร้าง

³⁷ ศิริรินทร์ เกศตระกูล. อ้างแล้ว เจริญรอดที่ 34. หน้า 13.

³⁸ มานิตย์ วงศ์เสรี และคณะ. (2544). *ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า*. รายงานการศึกษาวิจัย ฉบับสมบูรณ์ กองวิเคราะห์โครงการและประเมินผล สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. หน้า 4.

ภาระความรับผิดชอบให้แก่ผู้ขาย จึงอาจกล่าวได้ว่า การรับประกันโดยปริยายเป็นการรับประกันโดยอำนาจแห่งกฎหมาย อาทิ การรับประกันเรื่องกรรมสิทธิ์ การรับประกันเรื่องการใช้สอยสินค้าสมประโยชน์หรือความมุ่งหมายโดยเฉพาะ เป็นต้น

2.3.9 ทฤษฎีเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

1) ทฤษฎีความรับผิดชอบทางสัญญาของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย³⁹

ในอดีตคู่สัญญามีเสรีภาพที่จะตกลงทำสัญญากันอย่างไรก็ได้ แต่ปัจจุบันเริ่มมีการออกกฎข้อบังคับต่างๆ เพื่อให้ปฏิบัติตาม โดยมีทฤษฎีที่สำคัญ ดังนี้

(1) ทฤษฎีว่าด้วยหลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา และหลักเสรีภาพในการทำสัญญา โดยให้ความสำคัญต่อการแสดงเจตนาของบุคคลและถือว่าหน้าที่ที่เกิดจากสัญญาเป็นหน้าที่ยุติธรรม เพราะคู่สัญญามีอิสระ ในการจะทำสัญญาดังกล่าวหรือไม่ก็ได้

2) ทฤษฎีทางสังคมในการทำสัญญา

โดยหลักแล้วสัญญาจะก่อให้เกิดความยุติธรรมต่อเมื่อคู่สัญญามีฐานะเท่าเทียมกัน ดังนั้นทฤษฎีนี้จึงถือว่าหากคู่สัญญามีความแตกต่างกัน ทั้งทางวัยวุฒิ คุณวุฒิ สังคม ความรู้ ไม่ว่าจะทางใดก็ตาม ก็ถือว่าสัญญาที่มีความยุติธรรมเสมอไปก็ไม่เป็นความจริง

อย่างไรก็ดี เมื่อหลักเสรีภาพในการทำสัญญาตามความหมายเดิมจึงไม่อาจให้ความเป็นธรรมแก่คู่สัญญาได้เนื่องจากคู่สัญญาใช้อำนาจการต่อรองที่ไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้นจึงควรกำหนดให้การทำสัญญาตามหลักเสรีภาพ คู่สัญญาต้องมีฐานะเท่าเทียมกันเพื่อให้เกิดความเป็นธรรม

2) ทฤษฎีความรับทางละเมิดของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย⁴⁰

ในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นและผู้บริโภคไม่มีนิติสัมพันธ์กับผู้ประกอบธุรกิจหรือผู้ผลิต จึงมีคำเป็นต้องนำหลักความรับผิดทางละเมิดมาใช้ฟ้องคดี ซึ่งมีทฤษฎีที่สำคัญ 2 ประการ คือ

(1) ทฤษฎีรับภัย (Theory of Risk) โดยมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญ คือ เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้น จะต้องมีการชดเชยเยียวยา ซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักการคุ้มครองสิทธิของบุคคลในอันที่จะไม่ถูกทำให้เกิดความเสียหาย

(2) ทฤษฎีความผิด (Theory of Fault) โดยมีหลักว่าความเสียหายจะต้องมีผู้รับผิดชอบชดเชยเยียวยาได้นั้น ต้องเกิดจากการกระทำของบุคคลที่จงใจหรือขาดความระมัดระวัง ซึ่งมาจาก

³⁹ วันชัย ไพบูลย์อภิบาล. (2555). *มาตรการทางกฎหมายเชิงป้องกันในการคุ้มครองผู้บริโภค กรณีความรับผิดในผลิตภัณฑ์*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. หน้า 22-23.

⁴⁰ เรื่องเดียวกัน. หน้า 24.

หลักคุ้มครองเสรีภาพของผู้กระทำมากกว่ามุ่งคุ้มครองสิทธิของผู้เสียหาย

2.3.10 ทฤษฎีความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย⁴¹

เป็นหลักกฎหมายที่พัฒนามาจากหลักความรับผิดชอบในเรื่องละเมิด ซึ่งในคดีละเมิด ผู้เสียหายจึงต้องมีการพิสูจน์ ดังนี้

- 1) มีการกระทำหรือละเว้นการกระทำของผู้ละเมิด
- 2) ผู้กระทำจงใจหรือประมาทเลินเล่อ
- 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล
- 4) ความเสียหายที่เกิดจากการกระทำนั้น

แต่ในบางกรณีกฎหมายกำหนดให้บุคคลบางประเภทต้องรับผิดชอบแม้ไม่ได้จงใจหรือประมาทเลินเล่อ เนื่องจากการกระทำของบุคคลนั้นก่อให้เกิดการเสี่ยงภัยแก่ผู้อื่น จึงเกิดหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดขึ้น ทำให้เกิดการผลัดภาระการพิสูจน์ไปยังอีกฝ่ายหนึ่ง ลักษณะพิเศษของหลักการนี้คือ ผู้เสียหายและผู้ผลิตไม่ต้องมีนิติสัมพันธ์ใด ๆ ต่อกัน ในกฎหมายของประเทศไทยนั้นมิใช่แตกต่างกับกฎหมายของต่างประเทศ คือ กฎหมายไทยไม่ให้ผู้ประกอบการยกเว้นความรับผิดชอบตามหลักเทคโนโลยีที่ล้ำสมัย หรือหลักความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีที่สุดเท่าที่จะหาได้ในปัจจุบันมาเป็นข้อยกเว้นความรับผิดชอบได้ ซึ่งแตกต่างจากประเทศญี่ปุ่น ที่ให้ยกเว้นความรับผิดชอบตามหลักเทคโนโลยีที่ล้ำสมัยได้ จึงทำให้ผู้ประกอบการของประเทศไทยเสียเปรียบผู้ประกอบการของประเทศญี่ปุ่น

2.4 แนวคิดและวิวัฒนาการเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย⁴²

ในอดีตรัฐบาลได้อาศัยกฎหมายเอกชนและกฎหมายมหาชนเข้าแทรกแซงตลาดเพื่อให้การคุ้มครองผู้บริโภค ที่ได้รับความเสียหายจากชีวิต ร่างกาย อนามัย ทรัพย์สิน กล่าวคือ ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภคหรือใช้สินค้าย่อมสามารถฟ้องร้องเอาค่าชดเชยได้ตามหลักกฎหมายเอกชน นอกจากนี้ รัฐยังอาศัยกฎหมายมหาชนเข้าแทรกแซงตลาด โดยการตรากฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้า เช่น กฎหมายมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เป็นต้น เพื่อเป็นมาตรการในการป้องกันไม่ให้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยออกมาจำหน่ายแก่ผู้บริโภค แต่เมื่อผู้ประกอบการธุรกิจจำเป็นต้องมีการแข่งขันในตลาดจึงทำให้มีการสร้างระบบการผลิตสินค้าแต่ละครั้ง

⁴¹ วันชัย ไพบูลย์อภิบาล, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 39, หน้า 24-26.

⁴² ศักดา ธนิตกุล, (2552). *คำอธิบายและคำพิพากษาเปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน. หน้า 11-15.

เป็นจำนวนมาก ๆ เพื่อให้สินค้ามีต้นทุนการผลิตต่ำ ซึ่งจะทำให้สามารถขายให้แก่ผู้บริโภคได้มากขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อมีการผลิตสินค้าครั้งละมาก ๆ ย่อมทำให้เกิดแนวโน้มที่สินค้าจะมีความบกพร่องเนื่องจากผู้ผลิตไม่สามารถตรวจสอบได้อย่างละเอียดทุกชิ้น อีกทั้งเมื่อผู้ผลิตได้นำเทคโนโลยีการผลิตที่ก้าวหน้าและสลับซับซ้อนมาใช้ ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าสินค้ามีความปลอดภัยหรือไม่ และนำไปสู่อุบัติเหตุที่ก่อให้เกิดความเสียหายได้ และเมื่อเกิดความเสียหายขึ้นผู้บริโภคไม่สามารถเรียกร้องเอาจากผู้ผลิตได้ เนื่องจาก ไม่มีสัญญาซื้อขายระหว่างกันหรือแม้จะมีก็ไม่อาจเยียวยาได้เพียงพอและเหมาะสมและหากนำคดีไปฟ้องต่อศาลผู้บริโภคก็ต้องพิสูจน์ให้ศาลเชื่อว่าผู้ผลิตประมาทเกินเลื่อ ซึ่งส่วนใหญ่ผู้บริโภคไม่สามารถพิสูจน์ได้ ซึ่งในเวลาต่อมาได้มีการสร้างหลักกฎหมายความรับผิดโดยเคร่งครัดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งหลักกฎหมายดังกล่าวกำหนดให้ผู้ผลิตสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและก่อให้เกิดอุบัติเหตุ ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เสียหาย จนกระทั่งในปี ค.ศ. 1964 ได้มีการจัดทำเป็น Section 402 A ของ The Restatement (Second) of Torts ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย (Product Liability) ซึ่งมลรัฐส่วนใหญ่ของสหรัฐอเมริกาปรับเอาไปเป็นกฎหมายภายในของตน และมีอิทธิพลต่อศาลและวงการกฎหมายของสหรัฐอเมริกา จนถึงต้นศตวรรษ 1980

ในประเทศไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติได้ให้ทุนอุดหนุนนักกฎหมายของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาให้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเปรียบเทียบในปี พ.ศ. 2543 ต่อมาสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้ทำการยกร่างพระราชบัญญัติขึ้นและนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรีจนมีการประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 125 ตอนที่ 36 ก วันที่ 20 กันยายน 2551 โดยมีวัตถุประสงค์ในการตราเพื่อเป็นการสร้างระบบเยียวยาให้กับผู้บริโภคซึ่งได้รับความเสียหายจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งจะมีผลให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าตลอดจนการได้รับการชดใช้ค่าเสียหายที่เป็นธรรม

2.5 แนวคิดและวิวัฒนาการเกี่ยวกับหลักการและความเป็นมาของการเรียกคืนสินค้า

2.5.1 ความเป็นมาของหลักการเรียกคืนสินค้า

ประเทศที่เจริญแล้วต่างออกกฎหมายเกี่ยวกับมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้า เพื่อเป็นการป้องกันมิให้สินค้าที่ไม่ได้คุณภาพ หรือมีลักษณะที่จะก่อให้เกิดอันตรายแก่ประชาชนออกสู่ท้องตลาด ซึ่งถือได้ว่าเป็นมาตรการป้องกันความปลอดภัยของผู้บริโภคขั้นต้น โดยรัฐจะออกมาตรฐานการผลิต มาตรฐานสินค้าที่จะผลิต ซึ่งผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามมาตรฐานดังกล่าว อย่างไรก็ตาม แม้จะมีมาตรการต่างๆ ก่อนที่สินค้าจะเข้าสู่ตลาด แต่ก็ยังมีสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานหลุดออกไปสู่ผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภคอาจจะได้รับอันตรายจากสินค้านั้น

ดังนั้น เพื่อให้การคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคสมบูรณ์มากขึ้น ประเทศต่าง ๆ จึงคิดค้นมาตรการป้องกันก่อนที่ผู้บริโภคจะได้รับอันตรายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยเมื่อมีการตรวจสอบพบว่าสินค้าใดมีชำรุดบกพร่องและความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นสาเหตุให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภค ก็จะต้องมีมาตรการห้ามผลิต ห้ามจำหน่ายและมาตรการเรียกคืนสินค้า ซึ่งมาตรการเรียกคืนสินค้าเป็นมาตรการที่เข้ามาคุ้มครองความปลอดภัยสำหรับสินค้าที่อยู่ในมือผู้บริโภคแล้ว โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้⁴³

1) การเรียกคืนสินค้าด้วยความสมัครใจ (Voluntary Recall)

เป็นกรณีที่ผู้ประกอบการเห็นว่าสินค้าของตนมีความชำรุดบกพร่องหรือไม่ปลอดภัยแก่ผู้บริโภค จึงทำการเรียกคืนสินค้า ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นการแสดงออกถึงการมีความซื่อสัตย์ และการมีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคทั้งเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ของผู้ประกอบการด้วย

2) การบังคับให้เรียกคืนสินค้า (Compulsory Recall)

เป็นกรณีที่รัฐใช้อำนาจบังคับให้มีการเรียกคืนสินค้า ซึ่งต้องเป็นกรณีที่สินค้า มีลักษณะที่จะก่อหรืออาจจะก่อให้เกิดอันตรายหรือเป็นสินค้าที่ไม่ได้มาตรฐานความปลอดภัย และไม่สามารถใช้วิธีอื่นได้

2.5.2 ลักษณะของสินค้าที่ต้องมีการเรียกคืน⁴⁴

เป็นกรณีที่มีการนำสินค้าไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ซึ่งผลการตรวจสอบปรากฏว่ามีลักษณะที่ไม่ปลอดภัยแก่ผู้บริโภค และความไม่ปลอดภัยดังกล่าว เป็นสาเหตุที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกาย อนามัย และสุขภาพของผู้บริโภค

สหรัฐอเมริกาตาม The Consumer Product Safety Act 1972 (CPSA) และฉบับแก้ไขเพิ่มเติมโดย Consumer Product Safety Improvement Act of 2008 (CPSIA) และเครือรัฐออสเตรเลียตามกฎหมาย The Trade Practices (Australian Consumer Law) Amendment (NO.2) Act 2010 ได้กำหนดมาตรการบังคับในการเรียกคืนสินค้า (Compulsory Product recall) ทำนองเดียวกัน คือ

- 1) สินค้าที่จะหรืออาจจะก่อให้เกิดอันตราย
- 2) สินค้าที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานที่กฎหมายกำหนด
- 3) สินค้าที่อยู่ภายใต้คำสั่งห้ามจำหน่ายสินค้า

โดยจำแนกสินค้าประเภทต่าง ๆ ดังนี้

- 1) สินค้าที่จะหรืออาจจะก่อให้เกิดอันตราย

⁴³ สุทธิณี บริสุทธิธรรม. อังแล้ว เจริญรอดที่ 26. หน้า 19-20.

⁴⁴ สุทธิณี บริสุทธิธรรม. อังแล้ว เจริญรอดที่ 26. หน้า 25.

สหรัฐอเมริกาและเครือรัฐออสเตรเลียในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรการเรียกคืนสินค้า มิได้กำหนดบทนิยามของ “สินค้าที่จะหรืออาจจะก่อให้เกิดอันตราย” หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ “สินค้าที่ปลอดภัย” ไว้เป็นการเฉพาะ หากแต่กำหนดลักษณะหรือกรณี que ถือว่าเป็นสินค้าที่จะหรืออาจจะก่อให้เกิดอันตราย⁴⁵ ไว้ดังนี้

เครือรัฐออสเตรเลียตาม The Trade Practices (Australian Consumer Law) Amendment (NO.2) Act 2010 มาตรา 9 ได้กำหนดความหมายของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้ว่า เพื่อวัตถุประสงค์ตามบทบัญญัตินี้ สินค้าจะถือว่ามีความไม่ปลอดภัยถ้าหากว่าความปลอดภัยของสินค้าไม่เป็นไปตามปกติที่บุคคลธรรมดาทั่วไปจะคาดเห็นได้ โดยในการพิจารณาว่าสินค้าใดเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอันอาจจะก่อให้เกิดอันตรายได้หรือไม่นั้น ให้พิจารณาจากพฤติกรรมหรือกรณีแวดล้อมที่เกี่ยวข้องทั้งหมด และรวมถึง ชนิด ประเภทของสินค้าและวัตถุประสงค์ในการผลิตสินค้าเพื่อวางขายในท้องตลาด การบรรจุหีบห่อ วิธีการใช้ที่ได้กำหนดไว้เป็นพิเศษ คำแนะนำใด ๆ สำหรับสินค้า หรือการเตือนให้กระทำ หรือควรงเว้นการกระทำ หรือการกระทำอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับสินค้า หรือการกระทำใด ๆ ที่ควรจะได้กระทำลงเนื่องด้วยสินค้าชนิดนั้น ๆ และเวลาที่สินค้าได้จัดจำหน่ายในท้องตลาด

สหรัฐอเมริกา ตามกฎหมาย The Consumer Product Safety Act 1972 (CPSA) และแก้ไขเพิ่มเติมโดย Consumer Product Safety Improvement Act of 2008 (CPSIA) มาตรา 15 (เอ) (2) ได้กำหนดเกณฑ์ในการพิจารณาลักษณะของความไม่ปลอดภัยอันเป็นเหตุที่จะก่อให้เกิดอันตรายได้แก่

(1) รูปแบบของความไม่ปลอดภัย อาจแยกออกเป็นความบกพร่องจากการออกแบบ การประกอบ ส่วนประกอบ การทำ การตกแต่ง การบรรจุหีบห่อ การแจ้งเตือน การให้คำแนะนำเกี่ยวกับสินค้า การพิจารณาว่าสินค้าที่มีลักษณะความบกพร่องต่าง ๆ เหล่านี้จะเป็นสินค้าที่อันตรายหรือไม่นั้น จะต้องพิจารณาว่าความบกพร่องเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวสินค้าขึ้นหรือไม่

(2) จำนวนของสินค้าที่มีความบกพร่อง กล่าวคือ แม้ว่าอันตรายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่มีความบกพร่องจะเกิดเพียงแค่ครั้งเดียว แต่ถ้าถึงขั้นที่ก่อให้เกิดอันตรายรุนแรงแล้ว ย่อมถือได้ว่าเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

(3) ความร้ายแรงของอันตราย กล่าวคือ การพิจารณาว่าเป็นสินค้าไม่ปลอดภัยหรือไม่ นั้น ต้องนำเอาความร้ายแรงมาเป็นส่วนประกอบด้วย

(4) เหตุปัจจัยอื่น ๆ เช่น อันตรายในลักษณะเดียวกันที่เคยเกิดขึ้นจากสินค้านั้น

⁴⁵ สุทธิณี บริสุทธิธรรม. อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 26. หน้า 28.

เมื่อพิจารณาการกำหนดความหมายของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามหลักกฎหมายของเครือรัฐออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกา จะเห็นได้ว่า คำว่า “อันตราย” และ “ความปลอดภัย” เป็นคำที่เกี่ยวข้องกันอย่างมาก โดยเมื่อก้าวถึงคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” แล้วจะต้องปรากฏเงื่อนไขต่อมาว่าสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นเป็นสาเหตุที่จะหรืออาจจะก่อให้เกิด “อันตราย”

สำหรับประเทศไทยได้นำเอาหลักความคาดหมายของวิญญูชนทั่วไปมาใช้ประกอบการพิจารณาว่าลักษณะอย่างไรที่จะถือว่าเป็นสินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตราย หรือเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย นั้น โดยถือว่าผู้ขายหรือผู้ผลิตที่นำสินค้ามาวางขายในท้องตลาดให้การรับรองหรือการรับประกันคุณภาพของสินค้าว่ามีความปลอดภัยแก่ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคโดยปริยายแล้ว พร้อมทั้งนำเอาสภาพแวดล้อมและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสินค้านั้นมาประกอบการพิจารณาด้วย⁴⁶ ได้แก่

(1) การนำเสนอสินค้า (The presentation of the product) ให้ประชาชนทราบ ไม่ว่าจะด้วยการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การให้คำแนะนำในการใช้งาน หรือการให้คำเตือนสินค้าหรือข้อมูลด้านที่เป็นอันตราย เป็นต้น

(2) ความสามารถในการใช้งานสินค้าได้อย่างเหมาะสม (The product could reasonably be put) กับความคาดหวังในความปลอดภัยของประชาชน ซึ่งผู้ผลิตต้องออกแบบสินค้า ผลิตสินค้า หรือแจ้งเตือนถึงอันตรายของสินค้าแก่ผู้บริโภค เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่คาดหวังว่าผู้ผลิตได้ประเมินความปลอดภัยทั้งหมดแล้ว

(3) ช่วงเวลาที่นำสินค้าเข้าสู่หมุนเวียนในท้องตลาด (The time when the product was put into circulation) โดยพิจารณาจากวิทยาการและเทคโนโลยีขณะที่นำสินค้าเข้าสู่ท้องตลาดว่ามีความปลอดภัยมากน้อยเพียงใดและผู้ผลิตใช้ทางเลือกในการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความปลอดภัยมากน้อยเพียงใด ซึ่งบางครั้งอาจต้องใช้ระยะเวลาในการที่สินค้านั้นจะก่อให้เกิดอันตราย⁴⁷ เช่น ยา Thalidomide ซึ่งใช้รักษาโรคหิวาห์ มีผลข้างเคียงทำให้ระบบประสาทเกิดความผิดปกติ เรียกว่า “Subacute Myelo-Optico-Neuropathy (SMON)” ซึ่งอาจทำให้เสียชีวิตได้ หรือยารักษาโรคข้ออักเสบที่มีชื่อว่า Vioxx หากมีการใช้ติดต่อกันเป็นเวลาอย่างน้อย 18 เดือน พบว่ามีผลข้างเคียงที่อาจก่อให้เกิดอาการหัวใจวายได้ เป็นต้น

สำหรับความบกพร่องที่จะเป็นสาเหตุให้สินค้าใดเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภค สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภทใหญ่ ดังนี้

⁴⁶ สมหวัง กำอินแก้ว. (2556). ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551. *วารสารกระบวนกรยุติธรรม* 6 (3), หน้า 56.

⁴⁷ สุทธิณี บริสุทธิธรรม. อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 26. หน้า 27.

(1) ความบกพร่องในการผลิต (Manufacturing Defect)

ได้แก่ ความบกพร่องที่เกิดขึ้นในตัวสินค้าและทำให้สินค้านั้นมีลักษณะที่ผิดปกติไปจากการออกแบบสำหรับสินค้าชนิดนั้น ๆ เป็นเหตุให้สินค้านั้นก่อให้เกิดอันตรายกับผู้บริโภค

(2) ความบกพร่องในการออกแบบ (Design Defect)

ได้แก่ลักษณะบางประการที่ออกแบบหรือองค์ประกอบบางอย่างของสินค้าที่ถูกกำหนดไว้เป็นสาเหตุทำให้เกิดอันตรายจากสินค้านั้น

(3) ความบกพร่องในการกำหนดข้อบ่งใช้คำเตือน (Defect Because of Inadequate Instructions Warning)

ได้แก่ การเล็งเห็นถึงความเสี่ยงหรืออันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากสินค้านั้น โดยที่สามารถหลีกเลี่ยงได้หากผู้ขายหรือผู้จำหน่ายสินค้าให้คำแนะนำหรือการแจ้งเตือน ซึ่งรวมถึงวิธีการใช้หรือคำเตือนไม่ชัดเจน

2) สินค้าที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานความปลอดภัยที่กฎหมายกำหนด

การกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยเป็นเครื่องมือสำคัญในการควบคุมคุณภาพและความปลอดภัยของสินค้า เพื่อเป็นหลักประกันขั้นต้นให้แก่ผู้บริโภคว่าสินค้านั้นมีความปลอดภัย โดยให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าสินค้าบริโภคที่ไม่ได้มาตรฐานเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และต้องนำมามาตรการเรียกคืนสินค้ามาบังคับใช้เพื่อเป็นการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภค

มีคดีศึกษากรณี⁴⁸ คือ บริษัท Timberland ซึ่งเป็นบริษัทที่ผลิตรองเท้าเด็กในประเทศไทย เพื่อส่งออกไปสหรัฐอเมริกา ต่อมาได้มีการตรวจสอบพบว่าตราหมี Timberland ที่ติดอยู่ที่รองเท้ามีสารตะกั่วเกินกว่ามาตรฐานที่กฎหมายกำหนด จึงได้ประกาศเรียกคืนรองเท้าดังกล่าวทั้งหมด ทั้ง ๆ ที่รองเท้าดังกล่าวไม่ได้มีความชำรุดบกพร่องใด ๆ ยังสามารถใช้งานได้ตามปกติ แต่เนื่องจากกฎหมายมีการกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยเกี่ยวกับสารตะกั่วไว้ จึงต้องดำเนินการเรียกคืนสินค้า

โดยมาตรฐานความปลอดภัยที่กฎหมายกำหนดนี้อาจแบ่งเป็นการกำหนดมาตรฐานบังคับเกี่ยวกับความปลอดภัยของสินค้า (Mandatory safety standards) และการกำหนดมาตรฐานการให้ข้อมูล (Mandatory Information standards)⁴⁹

⁴⁸ สุทธิณี บริสุทธิ์ธรรม. อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 26. หน้า 46.

⁴⁹ สุทธิณี บริสุทธิ์ธรรม. อ่างแล้ว เจริญรอดที่ 26. หน้า 47-51.

(1) มาตรฐานบังคับเกี่ยวกับความปลอดภัยของสินค้า (Mandatory product safety standards)

โดยเป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับสินค้า เช่น ข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณสมบัติ องค์ประกอบ ส่วนประกอบ วิธีการหรือกระบวนการผลิต การออกแบบ การก่อสร้าง การบรรจุหีบห่อของ สินค้าบริโภค ข้อกำหนดให้มีการทดสอบสินค้าบริโภค เป็นต้นโดยจะมีเครื่องหมายแสดงมาตรฐาน ตัวผลิตภัณฑ์ (Product Standard) ไว้ติดไว้บนผลิตภัณฑ์เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถเห็นได้ง่าย

สำหรับมาตรฐานบังคับเกี่ยวกับความปลอดภัยของสินค้าที่ใช้อยู่ในประเทศไทยก็คือ มาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (มอก.) ซึ่งจะใช้กับสินค้าอุตสาหกรรมทั่วไป มาตรฐานสินค้าอาหารและยา (อย.) ซึ่งเป็นมาตรฐานที่แสดงถึงความปลอดภัยในการบริโภคสินค้าอาหารและยา ฯลฯ

สำหรับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ที่ใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันนี้ คือ พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ฉบับที่ 2 พ.ศ. 2522 ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2522 ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2531 และฉบับที่ 5 พ.ศ. 2535 ซึ่งสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) มีหน้าที่กำหนดมาตรฐานผลิตภัณฑ์ทั้งอุปโภคและบริโภค โดยมาตรฐานที่กำหนดก็จะเป็นไปตามแนวทางที่ประเทศต่าง ๆ ซึ่งเป็นสมาชิกขององค์การระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรฐาน (ISO) คณะกรรมการระหว่างประเทศว่าด้วยมาตรฐานสาขาอิเล็กทรอนิกส์ (IEC) โครงการมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ FAO/WHO ฯลฯ ที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกได้ปฏิบัติอยู่

สำหรับมาตรฐานที่จะได้กำหนดขึ้นตามพระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม ได้แก่ การกำหนดรายการหรือรายละเอียดอย่างหนึ่งอย่างใดหรือหลายอย่างไม่ว่าจะเกี่ยวกับ

(1.1) จำพวก แบบ รูปร่าง มิติ การทำ เครื่องประกอบ คุณภาพ ชิ้นส่วนประกอบ ความสามารถ ความทนทาน และความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

(1.2) วิธีทำ วิธีออกแบบ วิธีเขียนรูป วิธีใช้ วัสดุที่นำมาทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม และความปลอดภัยอันเกี่ยวกับการทำผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

(1.3) จำพวก แบบ รูปร่าง มิติของหีบห่อหรือสิ่งบรรจุชนิดอื่น ๆ รวมตลอดถึงการหีบห่อหรือสิ่งบรรจุชนิดอื่น การบรรจุ หีบห่อหรือผูกมัด และวัสดุที่ใช้ในการนั้นด้วย

(1.4) วิธีทดลอง วิธีวิเคราะห์ วิธีเปรียบเทียบ วิธีตรวจ วิธีทดสอบ และวิธีชั่ง ตวง วัด อันเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

(1.5) คำเฉพาะ คำย่อ สัญลักษณ์ เครื่องหมาย สี เลขหมาย และหน่วยที่ใช้ในทางวิชาการอันเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

(1.6) วิธีกำหนดรายการอย่างอื่นอันเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมตามที่รัฐมนตรีประกาศหรือตามพระราชกฤษฎีกา

ในปัจจุบันกระทรวงอุตสาหกรรม โดยสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้ให้การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม โดยการอนุญาตให้แสดงเครื่องหมายมาตรฐานจำนวน 2 แบบ คือ เครื่องหมายมาตรฐานทั่วไปและเครื่องหมายมาตรฐานบังคับ

(2) มาตรฐานการให้ข้อมูล (Mandatory Information Standards)

เนื่องจากสินค้าแต่ละประเภทมีคุณสมบัติ วิธีการใช้ที่แตกต่างกัน สินค้าบางชนิด ความอันตรายถือเป็นคุณสมบัติหรือคุณประโยชน์ของสินค้านั้นและผู้ผลิตไม่สามารถผลิตให้สินค้าดังกล่าวมีความปลอดภัยสูงขึ้นได้อีกโดยที่สินค้ายังสามารถทำงานได้ตามเป้าหมาย เช่น ยาฆ่าแมลง วัคซีน หรือยา ซึ่งการทำให้สินค้านั้นปราศจากอันตรายโดยสิ้นเชิงอาจจะทำให้คุณประโยชน์หรือการใช้งานของสินค้านั้นไม่เป็นไปตามความมุ่งหมายของสินค้านั้นหรือสินค้าบางประเภทต้องดำเนินการอย่างหนึ่งก่อนจึงจะทำให้อันตรายที่อาจเกิดขึ้นลดน้อยลงหรือหมดสิ้นไป เช่น เครื่องทำน้ำอุ่น อาจเกิดอันตรายแก่ชีวิตได้หากไม่ติดตั้งสายดิน กรณีนี้จึงต้องมีการเตือนหรือให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคเพื่อกำจัดอันตรายที่อาจเกิดขึ้นก่อนใช้งานสินค้านั้น

ดังนั้น การกำหนดมาตรฐานการให้ข้อมูลของสินค้าว่าสินค้าบริโภคประเภทใดสมควรที่จะต้องให้ข้อมูลอะไรบ้างแก่ผู้บริโภค และบังคับให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายสินค้านั้นมีหน้าที่ต้องเตือนหรือให้รายละเอียดและข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับสินค้า เพื่อให้ผู้บริโภคตระหนักว่าสินค้าบริโภคนั้นอาจเป็นอันตรายแก่ตนหรือไม่ และหลีกเลี่ยงส่วนประกอบหรือสารที่ไม่พึงพอใจ หรือเป็นข้อจำกัดสำหรับสุขภาพตนเอง ซึ่งมาตรฐานที่การให้ข้อมูลโดยทั่วไปจะกำหนดให้แสดงข้อมูลเกี่ยวกับคุณสมบัติ ส่วนประกอบ ขนาดบรรจุวิธีการผลิตหรือกระบวนการผลิต และวิธีใช้ที่เหมาะสม การเก็บรักษา ตลอดจนอันตรายที่อาจเกิดขึ้น (ถ้ามี) จากการใช้น้ำบริโภคเหล่านั้น

3) สินค้าที่อยู่ภายใต้คำสั่งห้ามจำหน่ายสินค้า

เมื่อคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคสงสัยว่าสินค้าใดที่จะวางจำหน่ายในท้องตลาดหรือได้วางจำหน่ายแล้วหรือได้จัดจำหน่ายไปแล้วแก่ผู้บริโภคแล้วปรากฏลักษณะของความเสียหายที่ผู้บริโภคอาจได้รับอันตรายหากมีการใช้สินค้านั้นและไม่มีมาตรการอื่นที่จะป้องกันได้ตามกฎหมายอื่นคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจห้ามหรือระงับการจำหน่ายสินค้าที่จะวางหรือได้วางจำหน่ายในท้องตลาดได้

สินค้าที่อยู่ภายใต้คำสั่งห้ามจำหน่าย (Ban) นั้น เป็นที่ชัดเจนแล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและอาจก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภคได้ ดังนั้นสินค้าที่อยู่ภายใต้คำสั่งห้ามจำหน่าย จึงห้ามขาย จัดจำหน่าย หรือนำเข้า แต่บางครั้งอาจมีกรณีสินค้าที่อยู่ภายใต้คำสั่งห้าม

จำหน่ายสินค้าหลุดลอดออกไปสู่ท้องตลาดได้ ไม่ว่าจะเป็นครณีที่ผู้ผลิต หรือผู้นำเข้าไม่รู้ว่ามืคำสั่งห้ามจำหน่ายสินค้า หรือมีการจงใจขัดคำสั่งห้ามจำหน่าย ด้วยเหตุดังกล่าว กฎหมายจึงต้องกำหนดให้มีการเรียกคืนสินค้าที่อยู่ภายใต้คำสั่งห้ามจำหน่าย

คำสั่งห้ามจำหน่ายสินค้าอาจเป็นการระบุเฉพาะเจาะจงสำหรับสินค้าชนิดหนึ่งชนิดใดก็ได้ ซึ่งเป็นของผู้ผลิตรายหนึ่งรายใดก็ได้ หรืออาจเป็นคำสั่งห้ามผลิตสินค้าใด ๆ ที่มีส่วนประกอบหรือสารต้องห้ามตามที่ระบุไว้ในคำสั่งห้ามก็ได้ ยกตัวอย่างเช่น

(1) สหรัฐอเมริกา ตามมาตรา 108 ของ The Consumer Product Safety Improvement Act of 2008 (CPSIA)

(2) เครือรัฐออสเตรเลีย ตาม Consumer Protection Notice No. 6 of 2010: Unsafe goods notice

(3) กลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป (EU) กำหนด ห้ามผลิต/จำหน่ายสินค้าสำหรับเด็กที่มีสารตะกั่วหรือสาร Phthalate 6 ประเภท ได้แก่ DNIP, DIDP, DNOP, DEHP, BBP และ DBP ในพลาสติก (PVC) เพื่อผลิตเป็นสินค้าของเด็กเล่นทุกชนิดที่เด็กใส่เข้าปาก รวมทั้งผลิตภัณฑ์ดูแลเด็ก (Children articles) ด้วย เนื่องจากสารดังกล่าวอาจก่อให้เกิดมะเร็ง

2.6 องค์กรคุ้มครองผู้บริโภคในประเทศไทย

ก่อนที่จะมีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ประเทศไทยได้มีการตรากฎหมายเฉพาะที่มีลักษณะเป็นการคุ้มครองผู้บริโภคอยู่ก่อนแล้ว เช่น พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 และต่อมาได้มีการตรากฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้บริโภคขึ้นอีกหลายฉบับ ได้แก่พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติขายตรงและตลาดแบบตรง พ.ศ. 2545 พระราชบัญญัติความรับผิดชอบจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 เป็นต้น⁵⁰

อย่างไรก็ตาม ประเด็นการร้องเรียนของผู้บริโภคมิได้มีแต่เฉพาะ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งเป็นหน่วยหลักในการรับเรื่องร้องเรียนจากผู้บริโภคเพียงหน่วยงานเดียวนั้น หากแต่ยังมีหน่วยงานอื่นอีก ซึ่งทำหน้าที่รับเรื่องร้องเรียนจากผู้บริโภคเฉพาะเรื่องที่อยู่ในอำนาจ

⁵⁰ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาปฏิรูปแห่งชาติ. (2558). *วาระปฏิรูปที่ 31: การปฏิรูประบบการคุ้มครองผู้บริโภค*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. หน้า 2.

หน้าที่ของหน่วยงานนั้น ยกตัวอย่างเช่น เรื่องที่เกี่ยวกับคุณภาพและมาตรฐานสินค้า สำนักงานมาตรฐานอุตสาหกรรมเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ ปัญหาราคาสินค้าอุปโภคบริโภค กรมการค้าภายใน กระทรวงพาณิชย์ เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ ปัญหาด้านอาหารและยา สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยาเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ ปัญหาด้านโทรคมนาคม สำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ เป็นต้น ซึ่งแต่ละหน่วยงานก็มีผู้บริโภคเข้ามาร้องเรียนเป็นจำนวนมาก⁵¹ ซึ่งในปัจจุบันหน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภค มีทั้งหน่วยงานของรัฐและของเอกชน ไม่ว่าจะเป็นการจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย หรือเป็นการรวมกลุ่มกันจัดตั้งเป็นองค์กรอิสระ ดังนั้นการคุ้มครองผู้บริโภคของแต่ละหน่วยงานจึงอยู่ในลักษณะช่วยเหลือซึ่งกัน โดยในส่วนที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ของเล่นเด็กมีหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล ดังต่อไปนี้

2.6.1 สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค⁵²

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค (สคบ.) เป็นหน่วยงานกลางในการดำเนินการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค มีฐานะเทียบเท่ากรม สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติอยู่ 7 ประการ ดังนี้

- 1) รับเรื่องราวร้องทุกข์จากผู้บริโภคที่ได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายอันเนื่องมาจากการกระทำของผู้ประกอบธุรกิจเพื่อเสนอต่อคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค
- 2) ติดตามและสอดส่องพฤติกรรมของผู้ประกอบธุรกิจ ซึ่งกระทำการใด อันมีลักษณะเป็นการละเมิดสิทธิของผู้บริโภคและจัดให้มีการทดสอบหรือพิสูจน์สินค้าหรือบริการใด ๆ ตามที่เห็นสมควรและจำเป็นเพื่อคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค
- 3) สนับสนุนหรือทำการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคร่วมกับสถาบันการศึกษาและหน่วยงานอื่น
- 4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการศึกษาแก่ผู้บริโภคในทุกระดับการศึกษาเกี่ยวกับความปลอดภัยและอันตรายที่อาจได้รับจากสินค้าหรือบริการ
- 5) ดำเนินการเผยแพร่วิชาการและให้ความรู้และการศึกษาแก่ผู้บริโภค เพื่อสร้างนิสัยในการบริโภคที่เป็นการส่งเสริมพละทานามัย ประหยัดและใช้ทรัพยากรของชาติให้มากที่สุด
- 6) ประสานงานกับส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการควบคุม ส่งเสริม หรือกำหนดมาตรฐานของสินค้าหรือบริการ
- 7) ปฏิบัติการอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หรือคณะกรรมการเฉพาะเรื่องมอบหมาย

⁵¹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 5

⁵² สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักนายกรัฐมนตรี. อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 30. หน้า 3-5.

อย่างไรก็ดี สำนักนายกรัฐมนตรีได้มีคำสั่งที่ 232/2550⁵³ ลงวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2550 แต่งตั้งคณะกรรมการตรวจสอบระบบการดูแลความปลอดภัยสำหรับเด็ก โดยกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคศึกษาแนวทางการตัดตั้งหน่วยงานคุ้มครองสินค้าอุปโภคบริโภคเพื่อความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะคล้ายกับหน่วยงาน CPSC (Consumer Product Safety Commission) ของสหรัฐอเมริกา โดยให้สำนักงาน ก.พ. และสำนักงานงบประมาณพิจารณาสนับสนุนด้านบุคลากรและงบประมาณ ซึ่งต่อมาสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคได้มีการจัดตั้งศูนย์เฝ้าระวังและพิสูจน์สินค้าที่ไม่ปลอดภัยขึ้นเป็นส่วนราชการภายใน

2.6.2 สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม⁵⁴

ตามประกาศสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมได้กำหนดให้สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมมีภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการมาตรฐานของประเทศ โดยส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาผลิตภัณฑ์ภายในประเทศให้มีคุณภาพให้เป็นที่ยอมรับ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในตลาดโลก พิทักษ์สิ่งแวดล้อม และคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยให้มีอำนาจหน้าที่โดยสรุปดังต่อไปนี้

- 1) เสนอแนะนโยบาย แนวทาง และมาตรการในการส่งเสริมและพัฒนาการมาตรฐานของประเทศ
- 2) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
- 3) ร่วมมือและประสานงานกับองค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศ และต่างประเทศ และระหว่างประเทศในด้านการมาตรฐาน รวมทั้งการทำความตกลงเกี่ยวกับความร่วมมือทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง
- 4) ดำเนินการเกี่ยวกับการรับรองระบบที่เกี่ยวข้องกับการมาตรฐานและการรับรองความสามารถของห้องปฏิบัติการทดสอบและสอบเทียบการจดทะเบียนบุคลากรหลักสูตรฝึกอบรมและองค์กรที่ให้การฝึกอบรมด้านการมาตรฐาน
- 5) ดำเนินการเกี่ยวกับข้อมูลและสารสนเทศด้านการมาตรฐานของประเทศ

⁵³ สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สำนักนายกรัฐมนตรี. อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 30. หน้า 396-397.

⁵⁴ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม. (2545). *ประกาศสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เรื่อง โครงสร้างและการจัดองค์กร อำนาจหน้าที่ วิธีดำเนินงาน และสถานที่ติดต่อเพื่อขอรับข้อมูลข่าวสารของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม.* (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: <http://www.app.tisi.go.th/notices/infonew.html>. [2558, 21 กันยายน].

6) ส่งเสริมและพัฒนาองค์กรและบุคลากรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในด้านการมาตรฐาน

7) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของสำนักงานหรือตามที่กระทรวง หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

2.6.3 มุลินธิเพื่อผู้บริโภค

มุลินธิคุ้มครองผู้บริโภคเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนสาธารณประโยชน์ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ที่ทำงานมาอย่างยาวนานและเข้มแข็ง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2526 ในนามคณะกรรมการประสานงานองค์กรเอกชนเพื่อการสาธารณสุขมูลฐาน (คปอศ.) โดยมุ่งเน้นการคุ้มครองผู้บริโภคด้านสุขภาพเป็นหลัก ผลงานในอดีต ได้แก่ งานรณรงค์เรื่องการโฆษณาที่เหมาะสม การผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสูตรยาแก้ปวดลดไข้ จากยาสูตรผสมเป็นยาเดี่ยว การคัดค้านสิทธิบัตรยาและการใช้ชื่อสามัญทางยา การรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ในยุคแรก ๆ ในปี พ.ศ. 2539 จึงได้จดทะเบียนจัดตั้งมุลินธิเพื่อผู้บริโภคขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์หลักคือ ส่งเสริมให้ผู้บริโภคได้รับการคุ้มครองตามสิทธิอันพึงมีพึงได้ของผู้บริโภค สนับสนุนและส่งเสริมให้ผู้บริโภคและองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคต่าง ๆ ได้มีส่วนในการคุ้มครองผู้บริโภค และยังมีวัตถุประสงค์สำคัญในการส่งเสริมการศึกษาและวิจัยเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภค ด้วยตระหนักดีว่า ข้อมูล ความรู้คืออาวุธสำคัญที่ผู้บริโภคจำเป็นต้องมีเพื่อใช้คุ้มครองตนเองในยุคบริโภคนิยม

ดังนั้น จากบทนี้จึงเป็นการสรุปถึงแนวคิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคและการกำหนดมาตรฐานความปลอดภัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับของเล่นเด็ก และแนวทางการเรียกคืนสินค้า ซึ่งในบทต่อไปจะเป็นการศึกษาถึงกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในประเทศและต่างประเทศเพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงสภาพปัญหาและข้อจำกัด และแนวทางในการจัดการปัญหาในทางกฎหมายต่อไป